

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Tuzlanski kanton
GRAD GRAČANICA

Razmatra: Gradsko vijeće

Predlagač: Gradonačelnik

INFORMACIJA
o aktuelnim privrednim kretanjima
Grada Gračanica
u 2021. godini

Obrađivač: Služba za poduzetništvo,
lokalni razvoj i finansije

Gračanica, juli 2022. godine

SADRŽAJ

UVOD	5
1. SAŽETAK.....	6
2. OSNOVNI PODACI O GRADU	11
3. OPĆI PROFIL PRIVREDE GRADA GRAČANICA	13
3.1. Ukupan prihod po djelatnostima	13
3.2. Ukupna dobit/gubitak po djelatnostima	14
3.3. Broj firmi po djelatnostima	16
3.4. Zaposlenost po djelatnostima	16
3.5. Prerađivačka industrija.....	19
4. KLJUČNI POKAZATELJI POSLOVANJA	20
4.1. Pokazatelji likvidnosti	20
4.2. Pokazatelji efikasnosti.....	20
4.3. Pokazatelji solventnosti.....	22
5. STRUKTURA PRIVREDNIH SUBJEKATA PREMA BROJU ZAPOSLENIH.....	23
6. PREGLED NAJUSPJEŠNIJIH FIRMI PREMA UKUPNOM PRIHODU, DOBITI I PRIHODU PO ZAPOSLENOM	24
7. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA	27
8. INVESTICIJE U PROIZVODNE OBJEKTE.....	29
9. UKUPNA ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE	35
9.1. Pregled stanja i kretanja na tržištu rada.....	35
9.2. Prosječne neto plaće i penzije.....	37
10. POLJOPRIVREDA	39
11. RANG RAZVIJENOSTI.....	44
12. UNAPREĐENJE POSLOVNOG OKRUŽENJA - ULOGA JLS	45
13. ZAKLJUČCI	52
14. INDIKATORI RAZVOJA GRADA GRAČANICA SA UPOREDNIM POKAZATELJIMA ZA TUZLANSKI KANTON U PERIODU 2016.- 2021. GODINE	55

Pregled tabela

Tabela 1. Površina u km ²	11
Tabela 2. Opći profil privrede Općine Gračanica/Grada Gračanica u periodu 2019.-2021. godine	13
Tabela 3. Ukupan prihod po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godine	14
Tabela 4. Ukupna dobit i gubitak po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godina u 000 KM	15
Tabela 5. Pregled broja firmi po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godine	16
Tabela 6. Pregled zaposlenosti po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godine.....	17
Tabela 7. Opći podaci o djelatnosti Trgovine na malo i veliko, popravka motornih vozila i motocikla u periodu 2019.-2021. godine (Šifra djelatnosti-G)	18
Tabela 8. Opći podaci o prerađivačkoj djelatnosti u periodu 2019.-2021. godine	19
Tabela 9. Pokazatelji likvidnosti privrede u periodu 2019.-2021. godine.....	20
Tabela 10. Pokazatelji efikasnosti privrede u periodu 2019.-2021. godine.....	21
Tabela 11. Pokazatelji solventnosti privrede u periodu 2019.-2021. godine.....	22
Tabela 12. Kriterij Svjetske banke-kategorizacija MSP	23
Tabela 13. Najuspješnije firme prema visini ukupnog prihoda u periodu 2019.-2021. godine.....	24
Tabela 14. Najuspješnije firme prema visini ukupne dobiti u periodu 2019.-2021. godine.....	25
Tabela 15. Najuspješnije firme prema visini operativne dobiti - EBIT u periodu 2019.-2021. godine	26
Tabela 16. Spoljno trgovinska razmjena u periodu od 2009. do 2021. godini sa uporednim podacima TK i FBiH za 2021. godinu	27
Tabela 17. Prosjek izvoza po stanovniku u periodu 2015. – 2021. godine	28
Tabela 18. Prosjek uvoza po stanovniku u periodu 2015.-2021. godine	28
Tabela 19. Pregled investicija u periodu 2011.-2021. godine	29
Tabela 20. Pregled investicija u proizvodno poslovne objekte u m ² po mjesnim zajednicama u periodu 2011.-2021. godine.....	29
Tabela 21. Pregled broja investicija u proizvodno poslovne objekte po mjesnim zajednicama u periodu 2011.-2021. godine.....	30
Tabela 22. Pregled poslovnih objekata za koja su izdata odobrenja za građenje u 2021. godini po investitorima.....	30
Tabela 23. Pregled poslovnih objekata za koja su izdata odobrenja za građenje u 2020. godini po investitorima.....	30
Tabela 24. Pregled poslovnih objekata za koja su izdata odobrenja za građenje u 2018-2019. godini po investitorima.....	31
Tabela 25. Stambeni objekti kolektivnog stanovanja – izgradnja u 2021. godini	31
Tabela 26. Investicije u proizvodne objekte u 2014.-2015. godini	32
Tabela 27. Investicije u proizvodno poslovne objekte u 2016. godini po investitorima	33
Tabela 28. Investicije u proizvodno poslovne objekte u 2017. godini po investitorima	34
Tabela 29. Zaposlenost ukupnog i radno aktivnog stanovništva 1991. i 2017.-2021. godine.....	35
Tabela 30. Zaposlenost, nezaposlenost sa uporednim podacima u periodu od 2018. do 2021. g.	35
Tabela 31. Step en zaposlenosti u periodu 2015.-2021. godine sa uporednim pokazateljima za TK i FBiH	36

Tabela 32. Stepen nezaposlenosti u periodu 2015.-2021. godine sa uporednim pokazateljima za TK i FBiH	36
Tabela 33. Prosječne plaće u periodu 2017.-2021. godine	37
Tabela 34. Prosječne neto plaće u periodu 2008-2021. godine sa uporednim podacima za FBiH i TK	38
Tabela 35. Prosječne penzije u periodu 2009.-2021. godine sa uporednim podacima FBiH i TK.....	38
Tabela 36. Struktura upotrebe zemljišta	40
Tabela 37. Realizacija novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju iz Budžeta Grada Gračanica za 2021. godinu	41
Tabela 38. Podrška primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji po izvorima finansiranja u periodu 2008. - 2021. godine	42
Tabela 39. Nivo razvijenosti (za 15 od 79) općina/gradova FBiH u 2021. godini	44
Tabela 40. Pregled poticaja iz 2018. godine.....	46
Tabela 41. Pregled poticaja iz 2019. godine.....	47
Tabela 42. Pregled poticaja iz 2020. godine.....	47
Tabela 43. Pregled zbirnih indikatora harmonizacije katastra i zemljišno knjižnih (ZK) podataka obuhvaćenih u periodu 2016.-2021. godine – Grad Gračanica	49
Tabela 44. Katastarske Općine sa brojem parcela obuhvaćenih procesom harmonizacije katastra i zemljišno knjižnih podataka u periodu 2016.-2021. godine – Grad Gračanica.....	49

UVOD

Svrha ove Informacije je da obezbijedi relevantne pouzdane i tačne informacije o ukupnim privrednim kretanjima, što je osnov za donošenje kvalitetnih odluka i mjera unapređenja poslovnog okruženja.

Treba imati u vidu i činjenicu da je ukupan obim podataka koji su obuhvaćeni ovom Informacijom ograničen i ne ulazi u analitiku podnosioca finansijskog izvještaja - što je u skladu sa Zakonom o pristupu informacijama.

Podaci iz Informacije treba da posluže i kao osnov za strateško planiranje i praćenje cjelokupnog ekonomskog razvoja na području Grada Gračanica.

Pri izradi Informacije kao izvor podataka korišteni su zbirni podaci, po završnim računima za period 2019.-2021. godine, koji su obrađeni od strane kompanije LRC Inženjering d.o.o. i podaci:

- Federalnog zavoda za zapošljavanje,
- Federalnog zavoda za statistiku,
- Federalnog zavoda za programiranje razvoja i
- Statistike Grada Gračanica.

1. SAŽETAK

Prema novoj Metodologiji za izračun indeksa razvijenosti, koji se primjenjuje od 2018. godine, po rangu razvijenosti, Grad Gračanica se nalazi na 24. mjestu, od 79 općina/gradova u FBiH, a na trećem mjestu u Kantonu Tuzla, poslije Tuzle i Banovića, sa indeksom razvijenosti od 0,94, u III grupi (od pet grupa). Poređenja radi u III grupi su: Grad Gradačac na 35. mjestu i Srebrenik na 44. mjestu. Izvor podataka: „Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2021. godini“. Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja – juni 2022. godine.

Globalna pandemija COVID-19 izazvala je u svijetu velike ekonomske posljedice po sve države pa tako i Bosnu i Hercegovinu, a i Grad Gračanicu. Prvi snažan udarac za ekonomiju se desio nakon uvođenja stanja prirodne nesreće u BiH sredinom marta 2020. godine kada su vlasti na svim nivoima organizovanja počele donositi mjere u cilju zaštite zdravlja i života naših građana. Pandemija je imala direktan uticaj na ekonomski sektor koji se morao prilagoditi novim izazovima.

Svjetska zdravstvena organizacija i javno zdravstveni autoriteti širom svijeta pa i u BiH preduzimaju aktivnosti koje su usmjerene na suzbijanje širenja COVID-19, u koji su uključeni svi segmenti društva, uključujući poslodavce, uposlenike i građane, kako bi zaustavili ovu bolest.

Nakon što je u martu 2020. godine proglašeno stanje nesreće u Federaciji Bosne i Hercegovine, formiran je krizni štab Grada Gračanica na čelu sa Gradonačelnikom Nusretom Helićem. Odmah su poduzete mjere prevencije, što je u tom periodu bilo najvažnije za očuvanje zdravlja i života građana i odvijanje radnih procesa.

Gradsko vijeće Grada Gračanica na sjednici održanoj 30.04.2020. godine donijelo je Odluku o izmjeni propisa Grada Gračanica s ciljem obezbjeđenja pomoći za ublažavanje posljedica pandemije Covid-19. Gradonačelnik Grada Gračanica je donio Rješenje o imenovanju Komisije za dodjelu pomoći iz Budžeta Grada Gračanica privrednim društvima i obrtima u cilju sanacije posljedica u privredi uzrokovanih pandemijom Corona virusa COVID-19. Donesen je Pravilnik o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava iz Budžeta Grada Gračanica u svrhu pomoći privrednim društvima i obrtima u cilju sanacije posljedica u privredi uzrokovanih pandemijom corona virusa COVID 19.

Raspisan je Javni poziv za dodjelu jednokratne pomoći Grada Gračanica privrednim društvima i samostalnim djelatnostima u cilju sanacije posljedica u privredi uzrokovanih pandemijom Corona virusa COVID 19. Dodijeljene su jednokratne pomoći privrednim subjektima u iznosu od 210.290,00 KM.

Grad Gračanica je pokrenuo organizaciju kampanje Podizanja svijesti građana u cilju provođenja preventivnih mjera za Sprečavanje širenja korona virusa COVID-19 u julu mjesecu 2020. godine. U kampanji su učestvovalе firme sa područja Grada Gračanica i Općine Doboj Istok u vidu donacija za nabavku zaštitne opreme i izrade promotivnog materijala, a mediji u vidu promocije kampanje. Nevladine organizacije su angažovane na distribuciji zaštitne opreme na više prometnih lokacija u Gradu.

Obzirom na novonastalu situaciju vezano za geografsko širenje epidemije novog korona virusa, koji je proglašen vanrednim javnozdravstvenim događajem međunarodnog značaja, kao i preduzimanja dodatnih mjera opreza i prevencije Gradonačelnik Grada Gračanica formirao je Krizni štab Grada Gračanica, koji je imao zadatak uspostavljanja što bolje komunikacije i koordinacije sa svim nadležnim institucijama na području Federacije BiH, Tuzlanskog kantona i Grada Gračanica.

I pored nedostatka sistemskih reformi koje vode ka povećanju konkurentnosti privrede, unapređenja poslovnog ambijenta te elementarnih nepogoda iz 2014. godine, pokazatelji poslovanja i investicionih ulaganja ukazuju na pozitivan trend privrednih kretanja na području Grada Gračanica.

U 2021. godini (iako je Covid-19 pandemija u toku), zabilježen je rast privrednih aktivnosti, posmatrano kroz indikatore koji pokazuju rast: ukupnog prihoda od 22,46 %, zaposlenosti od 1,30 %, izvoza za 36,19 %, ali porast dobiti od 35,96 % u odnosu na 2020. godinu.

Ovom analizom obuhvaćeno je ukupno 459 kompanija koje su podnijele finansijske izvještaje Finansijskoj informatičkoj agenciji FBiH za 2021. godinu. Prema obrađenim podacima za 2021. godinu, u 459 firmi bilo je ukupno 8.272 zaposlena, što je za 1,30 % više u odnosu na 2020. godinu, a za 0,41 % manje u odnosu na 2019. godinu.

Struktura učešća u ukupnoj privredi po djelatnostima nije se bitno promijenila. Najznačajnije učešće po visini ukupnog prihoda imaju sektori prerađivačke industrije (51,31 %), trgovine (28,43 %), građevinarstvo (10,07 %) i prijevoz (3,46 %). Detaljnom analizom privredne strukture po djelatnostima, opća je konstatacija da se 51,31 % ukupnog prihoda, 49,75 % dobiti i 54,28 % zaposlenosti, ostvaruje u prerađivačkoj industriji. Na djelatnosti trgovine na veliko i malo, odnosi se 28,43 % ukupnog prihoda, 32,14 % dobiti i 19,75 % zaposlenosti privrede. Učešće građevinarstva u ukupnom prihodu iznosi 10,07 %, dobiti 10,49 % i zaposlenosti 11,62 %.

U prerađivačkoj industriji koja obuhvata 159 poslovnih subjekata, sa 4.490 zaposlenih, ostvareno je 497,14 miliona KM prihoda, odnosno 51,31 % ukupnog prihoda privrede, 45,72 milion dobiti ili 49,75 % ukupne dobiti privrede Grada.

U djelatnosti trgovine koja obuhvata 135 poslovnih subjekata, sa 1.634 zaposlenih radnika (ili 19,75 od ukupnog broja zaposlenih u privredi), ostvareno je 275,50 miliona KM ukupnog prihoda, odnosno 28,43 % od ukupnog prihoda privrede, 29,54 miliona KM dobiti ili 32,14 % od ukupne dobiti privrede Grada.

U odnosu na 2019. godinu zabilježen je porast prosječnih plaća za 5,81 % (sa 689,00 KM na 649,00 KM), ali je još uvijek ispod prosječnih plaća TK i FBiH i čini 76,05 % prosjeka TK, a 69,18 % prosjeka FBiH.

Prosječna penzija od 390,31 KM je niža od prosječne penzije Tuzlanskog kantona i penzija u FBiH i čini 85,25 % prosječne penzije TK (457,85 KM), a 91,21 % prosječne penzije u FBiH (427,91 KM).

Relativno dobra privredna aktivnost u periodu od 2016. do 2019. godine je uticala na povećanje broja zaposlenih. Međutim, pandemija COVID-19 i pored niza podsticaja privredi

kako sa lokalnog tako i sa viših nivoa vlasit i donatora u 2020. godini je uticala na smanjenje broja zaposlenih.

Stepen zaposlenosti radnoaktivnog stanovništva (stanovništvo u dobi od 15-65 godina), kontinuirano raste sa 24,7 % iz 2015. godine na 36,03 % u 2021. godini, iznad je stepena zaposlenosti iz 1991. godine (31,40 %).

Kao drugo, prema podacima Zavoda za zdravstveno osiguranje, 12.662 lica su nositelji zdravstvenog osiguranja, od toga (10.537 iz radnog odnosa, 657 samostalnih djelatnosti, 157 dobrovoljnih osiguranika, i 1.311 inostranih osiguranika).

Ako ovom broju dodamo 2.775 poljoprivrednika (kao neformalnu radnu snagu), registrovanih u registru poljoprivrednika, na tržištu rada je zaposleno ukupno 13.725 osoba što je za 17,95 % više u odnosu na 1991. godinu kada je broj zaposlenih iznosio 11.636.

Međutim još uvijek ostaje **4.247 osoba iz formalne radne snage koji ostaju nezaposleni.**

Pozitivne promjene stepena zaposlenosti uticale su na pozitivno kretanje stepena nezaposlenosti koja ima tendenciju smanjenja od 2008. godine, kada je iznosila 52,2 %, i smanjena je na 39,10 % u 2021. godini.

U 2021. godini na području JLS evidentirano je 7.022 nezaposlenih lica.

Stepen nezaposlenosti od 39,10 % je niža od stepena nezaposlenosti TK koji iznosi 42,40 %, ali je viša od stepena nezaposlenosti FBiH od 37,20 % U odnosu na 13 općina/gradova TK, grad Gračanica sa stepenom nezaposlenosti od 39,10 % je druga općina/grad odmah iza Grada Tuzla sa (29,40 %) i ima znatno nižu stepen nezaposlenosti u odnosu na grad Gradačac (41,60 %), grad Srebrenik (51,40 %) i grad Lukavac (45,20 %).

Analizom spoljno trgovinske razmjene u periodu 2008.-2019. godini nastavlja se povećanje poslovne aktivnosti na stranom tržištu. U istom periodu ukupan obim spoljno trgovinske razmjene povećan je za 55,32 % (sa 282,15 na 438,84 miliona KM).

U 2020. godini pandemija COVID-19 uticala je na smanjenje uvoza za 17,32 miliona KM (sa 212 miliona KM na 194,99 miliona KM) i smanjenje izvoza za 9,44 miliona KM (sa 226,5 miliona KM na 217,09 miliona KM) a obim spoljnotrgovinske razmjene smanjen je za 26,8 miliona KM.

U 2020. godini sa ostvarenim uvozom od 194,99 miliona KM i izvozom od 217,09 miliona KM iskazan je pozitivan saldo od 22,10 miliona KM, a pokrivenost uvoza izvozom od 111,33 %, koji je iznad pokrivenosti uvoza izvozom FBiH koji iznosi 58,83 % i TK koji iznosi 88,30 %.

U 2021. godini sa ostvarenim uvozom od 274,52 miliona KM i izvozom od 295,68 miliona KM iskazan je pozitivan saldo od 21,15 miliona KM, a pokrivenost uvoza izvozom od 107,71 %, koji je iznad pokrivenosti uvoza izvozom FBiH koji iznosi 63,25 % i TK koji iznosi 87,36 %.

Učešće izvoza privrede Grada Gračanica u izvozu Tuzlanskog kantona iznosi 14,24 %, a uvoza 11,55 %.

Od 2018. godine privreda Gračanice iz negativnog salda robne razmjene ulazi u pozitivan saldo robne razmjene (sa 4,94 miliona KM na 21,15 miliona KM). Uprkos globalnoj pandemiji korona virusa Covid 19 i u periodu 2020. - 2021. godine, nastavljen je pozitivan trend rasta.

Koeficijent tekućeg pokazatelja likvidnosti privrede Grada (koji iznosi 1,20) je u porastu u odnosu na 2020. godinu kada je iznosio 1,24. Obzirom da je iznad vrijednosti 1, znači da su kompanije u dobroj poziciji po pitanju izmirenja obaveza tekućim sredstvima.

Ovaj koeficijent niži je od tekućeg pokazatelja likvidnosti za top 10 kompanija u privredi u BiH koji iznosi 1,91 i tekućeg koeficijenta likvidnosti na nivou BiH koji iznosi 1,31.

S druge strane ubrzani pokazatelj likvidnosti, s obzirom da je ispod koeficijenta 1 (iznosi 0,59). ukazuje na lošu poziciju po pitanju izmirenja tekućih obaveza i niži je od koeficijenta likvidnosti u privredi na nivou BiH (koji iznosi 0,86) i top 10 kompanija (koji iznosi 1,38).

U periodu 2019. – 2021. godine, Prosječan broj dana naplate potraživanja smanjen je sa 57,74 na 52,23; Prosječan broj dana obrta zaliha povećan je sa 144,77 na 150,44 dana; Prosječan broj dana plaćanja obaveza prema dobavljačima smanjen je sa 62,38 na 58,52 dana.

Prosječan prihod po zaposlenom je porastao za 18,92 %. Prosječan trošak bruto plaća po zaposlenom, iako je neznatno povećan sa 14.727,00 KM na 16.337,00 KM (za samo 10,93 %), još uvijek je niži od prosjeka top 10 kompanija u BiH (koji iznosi 29.370 KM) i prosjeka privrede BiH (koji iznosi 21.874,00 KM).

U periodu od 2011. do 2021. godine zabilježen je pozitivan trend rasta investicija.

U navedenom periodu 105 kompanija je investiralo u proizvodno poslovne objekte ukupne površine od 189.357 m², prosječno godišnje 17.214 m² korisne površine.

U strukturi investicija najveći broj proizvodno-poslovnih objekata pokrenut je u MZ Gračanica u poslovnoj zoni, zatim slijedi MZ Stjepan Polje, MZ Donja Lohinja i dr.

U 2021. godini tri investitora investirali su u izgradnju tri stambena objekta kolektivnog stanovanja sa ukupno 74 stana.

U periodu 2019.-2021. godine indikatori solventnosti su se kretali kako slijedi: stepen tuđih izvora sredstava raste (sa 51,5 % na 53,1%), stepen kreditnog zaduženja u odnosu na kapital raste (sa 44,7 % na 44,9 %). Procenat tuđih izvora sredstava od 53,1 % je viši u odnosu na privredu BiH koji iznosi 49,5 % i top deset kompanija u BiH (28,9 %). Stepenn kreditnog zaduženja od 44,9 %, viša je u odnosu na nivo BiH, koja iznosi 34,4 % i top deset kompanija u BiH 15,4 %.

Pad likvidnosti je doveo do smanjenja stepen zaduženja u odnosu na kapital.

U toku 2021. godine ukupna novčana podrška u oblasti poljoprivrede ostvarena je u iznosu od 2.124.838,00 KM, što je za 2,02 % povećanje u odnosu na 2020. godinu.

U 2021. godini povećane su novčane podrške iz Budžeta Kantona za 18,79 % sa 755.631 KM na 897.634 KM, a novčane podrške iz Budžeta FBiH smanjene su za 7,53 % sa 1,33 miliona KM na 1,23 miliona KM.

U strukturi izvora finansiranja u 2020. godini na novčane podrške iz budžeta Tuzlanskog kantona odnosilo se 42,25 % ili 897.634 KM, a iz budžeta Federacije BiH 57,76 % ili 1.227.204 KM.

U prethodnih četrnaest godina (od 2008. do 2021. godine) povučeno je ukupno 29.313.267,00 KM ili prosječno godišnje 2,09 miliona KM podsticaja za primarnu poljoprivrednu proizvodnju.

Na osnovu ukupnih kretanja u poljoprivredi može se zaključiti da programi novčanih podrški pozitivno utiču na rezultate započelih i otvaranje novih procesa u poljoprivrednom sektoru na području našeg Grada, s ciljem da se ostvari: povećanje obima poljoprivredne proizvodnje, zadovoljenje domaćeg tržišta vlastitim proizvodima, stvaranje tržišno orjentisanih proizvođača, povećanje sjetvenih površina i privođenje kulture neobrađenog obradivog poljoprivrednog zemljišta i veće zapošljavanje.

2. OSNOVNI PODACI O GRADU

Područje Općine Gračanica, prije rata, prostiralo se na obje strane rijeke Spreče, između dva privredna regiona Doboja i Tuzle i zahvatala je površinu od 378 km², u kojoj je živjelo 47.398 stanovnika, prema podacima iz 1991. godine. Dejtonskim sporazumom demografska slika Općine je promijenjena, teritorij je sužen, jer je jedan dio Općine pripao Republici Srpskoj.

Dio koji pripada Federaciji BiH je u sastavu Tuzlanskog kantona i zauzima površinu od 216 km², što je 8,15 % površine Tuzlanskog kantona sa gustom naseljenosti od 206 stanovnika / km².

Na osnovu Člana 9. Zakona o Gradu Gračanica, („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 30/2019 od 27.05.2019. godine), Općina Gračanica je dobila status Grada.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku na području Grada Gračanica u 2021. godini živi 44.745 stanovnika.

Grad Gračanica nalazi se u Regiji Sjeveroistočne BiH (Regija SI), koju čini sjeveroistočni dio države Bosne i Hercegovine, koja uključuje 34 JLS i Brčko distrikt BiH, ukupne površine 7.260 km² (14,18 % ukupne površine BiH).

Tabela 1. Površina u km²

Opis	Površina u km ²	Učešće u % u odnosu na BiH
Grad Gračanica	216	0,428
Regija SI BiH	7.263,60	14,18
F BiH	26.112	50,98
RS	25.099	49,01
BiH	51.209	-

Grad Gračanica čini 0,422 % površine BiH. a 2,97 % površine Regije Sjeveroistočne BiH. Prema površini Grad Gračanica je iznad prosječne površine gradova Regije SI BiH.

POSEBNE RAZVOJNE MOGUĆNOSTI

Razvojne mogućnosti Grada Gračanica vezane su za njen položaj u užem i širem regionu Sjeveroistočne BiH, kao i za prirodno-geografska i resursna obilježja prostora i slično, a u osnovi svode se na slijedeće:

1. Širi prostor Gračanice i Trebave interesantan je sa aspekta pojave nemetaličnih mineralnih sirovina, kao što su: betonit, kaolin, kvarcni pijesak i tuf, keramičke i vatrostalne gline i krečnjaci.

2. Naglašene akumulacije termo mineralnih voda u području Sprečanskog rasjeda. Ležište ovog resursa je jedno od najvećih ne samo u BiH nego i na Balkanu. Eksploatacioni kapacitet ovih ležišta omogućuje zahvat vode sa barem 20 eksploatacionih bunara, orijentacionih dubina od 300 do 1.000 metara, prosječnog kapaciteta cca 100 kubika u sekundi po bušotini.

Termo mineralne vode pored energetskog potencijala imaju široki dijapazon primjene u zdravstvu, rehabilitaciji, turizmu, proizvodnji zdravstveno ispravne hrane, ribogojstvu, stočarstvu, zagrijavanje prostora, ekstrakciji ugljen dioksida i proizvodnji suhog leda.

3. Zemljišni resursi su pogodni za proizvodnju zdrave hrane i uzgoj voća. Oranice su zastupljene sa 9.056 ha, voćnjaci sa 1.765 ha, livade 1.015 ha, pašnjaci 1.460 ha i šume 6.451 ha.

Relativno velik potencijal u poljoprivredi (posebno oraničnim površinama kojih ima 9.056 ha) je važna dugoročna osnova za razvoj poljoprivrede i prehrambene industrije. Veći dio prostora Grada poznat je kao voćarski kraj za uzgoj šljiva i jagodičastog voća. Na toj osnovi je razvijen prerađivački kapacitet prehrambene industrije.

Šumsko bogatstvo, prirodni potencijali (Ćetovilja, Vis itd.), važan je osnov za razvoj turizma.

Među osnovnim preprekama koje utiču na budući razvoj su:

- Neadekvatno korištenje pojedinih prirodnih resursa (vodni resursi, šume, nemetalne i mineralne sirovine),
- Nizak stepen iskorištenosti potencijala u nekim vrstama prirodnih resursa (poljoprivredno zemljište, nemetalne mineralne sirovine, termo mineralne vode),
- Nedeminirano područje,
- Neregulisan vodotok rijeke Spreče i dijela rijeke Sokoluše.

3. OPĆI PROFIL PRIVREDE GRADA GRAČANICA

Ovom analizom obuhvaćeno je ukupno 459 kompanija koje su podnijele finansijske izvještaje Finansijskoj informatičkoj agenciji FBiH za 2021. godinu. Prema obrađenim podacima za 2021. godinu, u 459 firmi bilo je ukupno 8.272 zaposlenih, što je za 1,30 % više u odnosu na 2020. godinu, a za 0,41 % manje u odnosu na 2019. godinu.

Ukupan prihod je u porastu. U 2021. godini ukupan prihod ostvaren je u iznosu od 968,95 miliona KM što je za 22,46 % više u odnosu na 2020. godinu, a za 18,43 % više u odnosu na 2019. godinu.

Ukupna dobit raste. Ostvaren je porast dobiti sa 67,60 miliona KM koliko je iznosila u 2020. godini na 91,90 miliona KM u 2021. godini, što se vidi u Tabeli 2.:

Tabela 2. Opći profil privrede Općine Gračanica/Grada Gračanica u periodu 2019.-2021. godine

Opći podaci	Sve privredne djelatnosti Grada Gračanica			Top 10 kompanija na nivou BiH		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Broj kompanija	449	448	459	10	10	10
Ukupan broj zaposlenih	8.306	8.166	8.272	18.641	21.194	21.843
Prosječan broj zaposlenih	18	18	18	1.864	2.119	2.184
Ukupan prihod od prodaje (000 KM)	818.150	791.259	968.952	7.376.768	6.389.963	7.739.798
Prihod od izvoza (000 KM)	208.678	208.931	257.666	623.731	498.549	699.442
Prosječan prihod od prodaje (000 KM)	1.822	1.766	2.111	737.677	638.996	773.980
Ukupna dobit (000 KM)	62.140	67.595	91.901	-39.807	258.638	437.552
Broj kompanija do 500.000 KM	282	274	276	0	0	0
Broj kompanija do 5.000.000 KM	131	136	139	0	0	0
Broj kompanija preko 5.000.000 KM prihoda	36	38	44	10	10	10

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

Prema visini ukupnog prihoda 276 kompanija su ostvarile ukupan prihod do 500.000 KM, 139 kompanija ostvarilo je prihod do 5.000.000 KM, a 44 kompanije ostvarile su preko 5.000.000 KM prihoda. Broj kompanija sa ukupnim prihodom do 5 miliona KM povećan je za 2 sa 274 na 276., a kompanija preko 5.000.000 KM prihoda sa 38 na 44.

3.1. Ukupan prihod po djelatnostima

U 2021. godini, 459 poslovnih subjekta ostvarili su ukupan prihod u iznosu od 968,95 miliona KM, i viši je za 177,69 miliona KM ili 22,46 % u odnosu na 2020. godinu, a za 18,43 % u odnosu na 2019. godinu. U strukturi ukupnog prihoda, u dvije vodeće djelatnosti ostvareno je ukupno 79,74 % ukupnog prihoda i to u prerađivačkoj industriji 51,31 % i djelatnosti trgovine 28,43 % ukupnog prihoda privrede Grada, što se vidi iz slijedećeg pregleda:

Tabela 3. Ukupan prihod po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godine

Šifra djel.	Naziv djelatnosti	Ukupan prihod u periodu 2019.-2021. god. u 000 KM			Index 2021/2020	Učešće u % u 2021. godini
		2019	2020	2021		
A	Poljopriv., šumarstvo i ribolov	17.389	18.576	20.765	111,78	2,14
B	Vađenje ruda i kamena	3.276	2.893	2.221	76,77	0,23
C	Prerađivačka industrija	407.128	398.294	497.140	124,82	51,31
D	Proizvodnja i snabdijevanje el., energ., plinom, parom i klimatizacijom	1.481	1.891	2.534	134,00	0,26
E	Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanjem otpadom i djelatnost sanacije	4.735	4.607	6.958	151,03	0,72
F	Građevinarstvo	95.523	83.645	97.562	116,64	10,07
G	Trgovina na veliko i malo, popravaka mot., vozila i motocikala	229.693	226.115	275.500	121,84	28,43
H	Prijevoz i skladištenje	28.064	24.803	33.563	135,32	3,46
I	Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	436	292	294	100,68	0,03
J	Informacije i komunikacije	8.514	7.505	7.511	100,08	0,78
K	Finansijske djelatnosti i djel., osiguranja	0	0	0	xx	xx
L	Poslovanje nekretninama	0	0	9	xx	xx
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	4.325	3.974	4.394	110,57	0,45
N	Administrativne i pomoćne uslužne djel.	634	472	383	81,14	0,04
O	Javna Uprava i odbrana; obavezno soc., osiguranje	0	0	0	xx	xx
P	Obrazovanje	1.858	2.105	10.301	489,36	1,06
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	567	333	358	107,51	0,04
S	Ostale uslužne djelatnosti	327	108	508	470,37	0,05
T	Djelatnosti domaćinstva kao poslodavac djelatnosti domaćinstava koja proizvode različita doba i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0	xx	xx
U	Djelatnosti van teritorijalnih organizacija i organa	0	0	0	xx	xx
Q	Djelatnosti zdravstvene i soc., zaštite	14.201	15.645	8.954	57,23	0,92
	Ukupno:	818.150	791.259	968.953	122,46	100

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

3.2. Ukupna dobit/gubitak po djelatnostima

U 2021. godini i pored Covid pandemije u privredi je iskazana ukupna dobit od 91,900 miliona KM (92,079 miliona KM dobiti, a 179 hiljada KM gubitka). Iskazana dobit u 2021. godini je povećana za 35,96 % u odnosu na 2020. godinu, za 47,89 %, u odnosu na 2019. godinu. Posmatrano po djelatnostima. ukupna dobit je ostvarena u većini djelatnosti.

Kretanje finansijskog rezultata po djelatnostima dato je u narednom pregledu:

Tabela 4. Ukupna dobit i gubitak po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godina u 000 KM

Oznaka djel.	Naziv djelatnosti	Finansijski rezultat u periodu 2019.-2021. godine u 000 KM					
		2019		2020		2021	
		Dobit	Gubitak	Dobit	Gubitak	Dobit	Gubitak
A	Poljopriv., šumarstvo i ribolov	49	0	11	0	472	0
B	Vađenje ruda i kamena	30	0	39	0	36	0
C	Prerađivačka industrija	28.355	0	31.614	0	45.716	0
D	Proizvodnja i snabdijevanje el., energ., plinom, parom i klimatizacijom	667	0	317	0	525	0
E	Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanjem otpadom i djelatnost sanacije	159	0	233	0	823	0
F	Građevinarstvo	8.608	0	10.621	0	9.636	0
G	Trgovina na veliko i malo, popravaka mot., vozila i motocikala	19.984	0	21.813	0	29.536	0
H	Prijevoz i skladištenje	2.616	0	763	0	1.994	0
I	Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane(hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	0	80	0	16	0	12
J	Informacije i komunikacije	751	0	654	0	986	0
K	Finansijske djelatnosti i djel., osiguranja	0	0	0	0	0	0
L	Poslovanje nekretninama	0	0	0	0	1	0
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	841	0	895	0	1.129	0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djel.	20	0	0	43	36	0
O	Javna Uprava i odbrana; obavezno soc., osiguranje	0	0	0	0	0	0
P	Obrazovanje	267	0	100	0	901	0
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	156	0	56	0	98	0
S	Ostale uslužne djelatnosti	158	0	0	3	190	0
T	Djel. domaćinstva kao poslodavac djelatnosti domaćinstava koja proizvode različita doba i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0	0	0	0
U	Djelatnosti van teritorijalnih organizacija i organa	0	0	0	0	0	0
Q	Djelatnosti zdravstvene i soc., zaštite	0	442	540	0	0	167
	Ukupna dobit-gubitak	62.661	522	67.656	62	92.079	179
	UKUPNO (razika dobit-gubitak)	62.139		67.594		91.900	
	Lančani index-Baza ukupna dobit -predhodna godina			108,78		135,96	

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

Posmatrano po djelatnostima, ukupna dobit je ostvarena u svim djelatnostima izuzev Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo i Djelatnosti zdravstvene i soc., zaštite.

3.3. Broj firmi po djelatnostima

U 2021. godini finansijske izvještaje podnijelo je 459 poslovnih subjekata, što je za 11 manje u odnosu na 2020. godinu. U strukturi ukupnog broja firmi 34,64 % ili 159 su u prerađivačkoj industriji, 29,41 % ili 135 su u djelatnosti trgovine, što se vidi iz slijedećeg pregleda:

Tabela 5. Pregled broja firmi po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godine

Šifra djelatnosti	Naziv djelatnosti	Br. Kompanija po djelatnostima u periodu 2018-2020.		
		2019	2020	2021
A	Poljopriv., šumarstvo i ribolov	14	13	10
B	Vađenje ruda i kamena	4	4	4
C	Prerađivačka industrija	162	161	159
D	Proizvodnja i snabdijevanje el., energ., plinom, parom i klimatizacijom	4	4	4
E	Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanjem otpadom i djelatnost sanacije	4	4	4
F	Građevinarstvo	38	41	41
G	Trgovina na veliko i malo, popravaka mot., vozila i motocikala	129	129	135
H	Prijevoz i skladištenje	42	41	44
I	Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane(hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	8	6	6
J	Informacije i komunikacije	9	9	7
K	Finansijske djelatnosti i djel., osiguranja	0	0	0
L	Poslovanje nekretninama	0	0	1
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	23	23	29
N	Administrativne i pomoćne uslužne djel.	3	3	3
O	Javna Uprava i odbrana; obavezno soc., osiguranje	0	0	0
P	Obrazovanje	3	5	8
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	2	1	1
S	Ostale uslužne djelatnosti	2	2	2
T	Djelatnosti domaćinstva kao poslodavac djelatnosti domaćinstava koja proizvode različita doba i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0
U	Djelatnosti van teritorijalnih organizacija i organa	0	0	0
Q	Djelatnosti zdravstvene i soc., zaštite	2	2	1
	Ukupno:	449	448	459

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

3.4. Zaposlenost po djelatnostima

Ukupna zaposlenost u privredi u 2021. godini povećana je za 1,30 % u odnosu na 2020. godinu. Najveći rast zaposlenih je iskazan u Stručne, naučne i tehničke djelatnosti za od 26,09 % i Trgovini na veliko i malo, popravaka mot., vozila i motocikala od 4,65 %, dok je pad zaposlenih od 22,22 % 3,2 % ostvaren u djelatnosti Poljopriv., šumarstvo i ribolov. Kretanje zaposlenih po djelatnostima daje se u narednom pregledu:

Tabela 6. Pregled zaposlenosti po djelatnostima u periodu 2019.-2021. godine

Šifra djelatnosti	Naziv djelatnosti	Broj zaposlenih po djel. u periodu 2019-2021.			Index 2021/2020	Učešće br. zaposlenih u 2021.god. u %
		2019	2020	2021		
A	Poljopriv., šumarstvo i ribolov	81	78	71	91,03	0,86%
B	Vađenje ruda i kamena	64	61	55	90,16	0,66%
C	Prerađivačka industrija	4.809	4.654	4.490	96,48	54,28%
D	Proizvodnja i snabdijevanje el., energ., plinom, parom i klimatizacijom	13	12	14	116,67	0,17%
E	Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanjem otpadom i djelatnost sanacije	82	81	81	100,00	0,98%
F	Građevinarstvo	879	870	961	110,46	11,62%
G	Trgovina na veliko i malo, popravaka mot., vozila i motocikala	1.417	1.468	1.634	111,31	19,75%
H	Prijevoz i skladištenje	275	287	297	103,48	3,59%
I	Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane(hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	18	11	12	109,09	0,15%
J	Informacije i komunikacije	104	105	83	79,05	1,00%
K	Finansijske djelatnosti i djel., osiguranja	0	0	0	xx	xx
L	Poslovanje nekretninama	0	0	0	xx	xx
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	79	71	92	129,58	1,11%
N	Administrativne i pomoćne uslužne djel.	19	16	2	12,50	0,02%
O	Javna Uprava i odbrana; obavezno soc., osiguranje	0	0	0	xx	xx
P	Obrazovanje	66	55	247	449,09	2,99%
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	8	4	3	75,00	0,04%
S	Ostale uslužne djelatnosti	2	4	5	125,00	0,06%
T	Djelatnosti domaćinstva kao poslodavac djelatnosti domaćinstava koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0	xx	xx
U	Djelatnosti van teritorijalnih organizacija i organa	0	0	0	xx	xx
Q	Djelatnosti zdravstvene i soc., zaštite	390	389	225	57,69	2,72%
	Ukupno:	8.306	8.166	8.272	91,03	0,86%

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

Iz gore navedenih podataka je vidljivo da se 74,03 % ukupne zaposlenosti ostvaruje u prerađivačkoj industriji i djelatnosti trgovine na veliko i malo.

Detaljnou analizom privredne strukture po djelatnostima, opća je konstatacija da se 51,31 % ukupnog prihoda, 49,75 % dobiti i 54,28 % zaposlenosti, ostvaruje u prerađivačkoj industriji. Na djelatnosti trgovine na veliko i malo, odnosi se 28,43 % ukupnog prihoda, 32,14 % dobiti i 19,75 % zaposlenosti privrede. Učešće građevinarstva u ukupnom prihodu iznosi 10,07 %, dobiti 10,49 % i zaposlenosti 11,62 %.

U prerađivačkoj industriji koja obuhvata 159 poslovnih subjekata, sa 4.490 zaposlenih, ostvareno je 497,14 miliona KM prihoda, odnosno 51,31 % ukupnog prihoda privrede, 45,72 milion dobiti ili 49,75 % ukupne dobiti privrede Grada.

U djelatnosti trgovine koja obuhvata 135 poslovnih subjekata sa 1.634 zaposlenih radnika (ili 19,75 % od ukupnog broja zaposlenih u privredi), ostvareno je 275,500 miliona KM ukupnog prihoda odnosno 28,43 % od ukupnog prihoda privrede, a 29,536 miliona KM dobiti ili 32,08 % od ukupne dobiti privrede Grada.

U odnosu na 2020. godinu ukupan prihod u djelatnosti trgovine je povećan za 21,84 %, dobit je povećana za 35,41 %, a broj zaposlenih je povećan za 11,31 %. Opći podaci za ovu djelatnost dati su u slijedećem pregledu:

Tabela 7. Opći podaci o djelatnosti Trgovine na malo i veliko, popravka motornih vozila i motocikla u periodu 2019.-2021. godine (Šifra djelatnosti-G)

Opšti podaci	Industrijska grana u Gradu Gračanica			Top 10 kompanija u industrijskoj grani na nivou BiH			Industrijska grana na nivou BiH		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Broj kompanija	129	129	135	10	10	10	10.983	10.864	7.313
Ukupan broj zaposlenih	1.417	1.468	1.634	15.844	14.857	15.063	126.178	120.574	82.983
Prosječan broj zaposlenih	11	11	12	1.584	1.486	1.506	11	11	11
Ukupan prihod od prodaje u 000 (KM)	229.693	226.115	275.500	6.148.115	5.022.640	6.219.741	32.562.081	29.850.616	24.481.338
Prihod od izvoza u 000 (KM)	6.353	5.843	8.748	96.676	45.400	73.399	1.194.233	1.052.501	842.540
Prosječan prihod od prodaje u 000 (KM)	1.781	1.753	2.041	614.812	502.264	621.974	2.965	2.748	3.348
Ukupna dobit u 000 (KM)	19.984	21.813	29.536	186.230	105.940	166.959	1.527.308	1.383.332	1.249.166
Broj kompanija do 500.000 KM prihoda	85	85	89	0	0	0	6.652	6.742	4.472
Broj kompanija do 5.000.000 KM prihoda	37	36	37	0	0	0	3.400	3.249	2.190
Broj kompanija preko 5.000.000 KM prihoda	7	8	9	10	10	10	931	873	651

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

3.5. Prerađivačka industrija

Prerađivačka industrija koja obuhvata 159 poslovnih subjekata, zapošljava 4.490 osoba ili 54,28 % ukupno zaposlenih u privredi, ostvarila je 497.140 miliona KM prihoda, odnosno 51,31 % ukupnog prihoda privrede. U odnosu na 2020. godinu ukupni prihod je viši za 24,82 %.

U periodu 2019.-2021. godine, ova grana privrede ostvaruje kontinuirani rast dobiti, izvoza i broja kompanija sa preko 5.000.000 KM prihoda (rast ukupne dobiti od 61,23 %, izvoza od 33,60 %, broja kompanija sa preko 5.000.000 KM prihoda 31,58 %).

Opći podaci o prerađivačkoj industriji dati su u narednoj tabeli:

Tabela 8. Opći podaci o prerađivačkoj djelatnosti u periodu 2019.-2021. godine

Opći podaci	Prerađivačka industrija u Gradu Gračanica			Top 10 kompanija u industrijskoj grani na nivou BiH			Industrijska grana na nivou BiH		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Broj kompanija	162	161	159	10	10	10	5.871	5.874	3.728
Ukupan broj zaposlenih	4.809	4.654	4.490	7.875	8.251	7.156	153.272	148.598	94.933
Prosječan broj zaposlenih	30	29	28	788	825	716	26	25	25
Ukupan prihod od prodaje (000 KM)	407.128	398.294	497.140	3.140.382	2.573.403	3.307.178	17.401.865	15.981.487	13.765.923
Prihod od izvoza (000 KM)	164.055	166.454	219.170	1.578.279	1.100.090	1.946.955	6.955.473	6.162.037	6.209.062
Prosječan prihod od prodaje (000 KM)	2.513	2.474	3.127	314.038	257.340	330.718	2.964	2.721	3.693
Ukupna dobit (000 KM)	28.355	31.614	45.716	-103.658	161.064	450.709	547.885	997.859	1.193.101
Broj kompanija do 500.000 KM prihoda	88	80	76	0	0	0	3.534	3.595	2.183
Broj kompanija do 5.000.000 KM prihoda	55	61	58	0	0	0	1.773	1.746	1.148
Broj kompanija preko 5.000.000 KM	19	20	25	10	10	10	564	533	397

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

4. KLJUČNI POKAZATELJI POSLOVANJA

4.1. Pokazatelji likvidnosti

Koeficijent tekućeg pokazatelja likvidnosti privrede Grada (koji iznosi 1,20) je u porastu u odnosu na 2020. godinu kada je iznosio 1,24. Obzirom da je iznad vrijednosti 1, znači da su kompanije u dobroj poziciji po pitanju izmirenja obaveza tekućim sredstvima.

Ovaj koeficijent niži je od tekućeg pokazatelja likvidnosti za top 10 kompanija u BiH koji iznosi 1,91 i tekućeg koeficijenta likvidnosti na nivou BiH koji iznosi 1,31.

Tabela 9. Pokazatelji likvidnosti privrede u periodu 2019.-2021. godine

Ključni pokazatelji poslovanja	Privreda Grada Gračanica			Top 10 kompanija na nivou BiH			Privreda BiH		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Pokazatelji likvidnosti									
Tekući pokazatelj	1,30	1,24	1,20	1,57	1,28	1,91	1,19	1,18	1,31
Ubrzani pokazatelj	0,65	0,63	0,59	0,99	0,96	1,38	0,78	0,78	0,86
Tekući pokazatelj	Izračunava se kao količnik tekućih sredstava i tekućih obaveza. Pokazatelj je likvidnosti koji nam govori koliko su tekuće obaveze pokrivene tekućim sredstvima, odnosno da li je moguće izmiriti tekuće obaveze sa tekućim sredstvima. Generalno, vrijednost ovog pokazatelja iznad 1 znači da je kompanija u dobroj poziciji po pitanju izmirenja tekućih obaveza.								
Ubrzani pokazatelj	Izračunava se kao količnik tekućih sredstava, umanjenih za zalihe, i tekućih obaveza. Ubrzani pokazatelj je uže definisan pokazatelj likvidnosti jer izostavlja zalihe iz tekućih sredstava, zbog toga što dio zaliha ima karakter trajno vezanih sredstava i kao takve ne mogu služiti za izmirenje tekućih obaveza.								

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

S druge strane ubrzani pokazatelj likvidnosti, s obzirom da je ispod koeficijenta 1 (iznosi 0,59). ukazuje na lošu poziciju po pitanju izmirenja tekućih obaveza i niži je od koeficijenta likvidnosti na nivou BiH (koji iznosi 0,86) i top 10 kompanija (koji iznosi 1,38).

4.2. Pokazatelji efikasnosti

U periodu 2019. – 2021. godine su se kretali kako slijedi: Prosječan broj dana naplate potraživanja smanjen je sa 57,74 na 52,23; Prosječan broj dana obrta zaliha povećan je sa 144,77 na 150,44 dana; Prosječan broj dana plaćanja obaveza prema dobavljačima smanjen je sa 62,38 na 58,52 dana.

Prosječan prihod po zaposlenom je porastao za 18,92 %. Prosječan trošak bruto plaća po zaposlenom, iako je neznatno povećan sa 14.727,00 KM na 16.337,00 KM (za samo 10,93 %), još uvijek je niži od prosjeka top 10 kompanija u državi Bosni i Hercegovini (koji iznosi 29.370 KM) i prosjeka privrede BiH (koji iznosi 21.874,00 KM).

Više informacija o navedenim pokazateljima efikasnosti privrede u periodu 2019.-2021. godine daje se u slijedećoj tabeli:

Tabela 10. Pokazatelji efikasnosti privrede u periodu 2019.-2021. godine

Ključni pokazatelji poslovanja	Privreda Grada Gračanica			Top 10 kompanija na nivou BiH			Privreda BiH		
Period	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Pokazatelji efikasnosti									
Prosječan broj dana naplate potraživanja	57,74	57,03	52,23	32,35	40,09	30,95	62,17	65,63	55,47
Prosječan broj dana obrta zaliha	144,77	158,72	150,44	42,08	43,58	38,51	98,38	110,43	96,35
Prosječan broj dana plaćanja dobavljača	62,38	62,99	58,52	36,55	57,04	35,89	81,90	89,64	70,56
Prihod po zaposlenom (KM)	98.501	96.897	117.136	395.728	301.499	354.338	133.706	126.600	154.094
Prosječan trošak plaće po zaposlenom (KM)	14.727	15.165	16.337	26.384	27.510	29.378	19.030	19.450	21.874
Materijalni troškovi / prihod	35,2%	34,1%	36,2%	13,7%	15,9%	13,6%	19,4%	19,0%	20,2%
Troškovi plaća / prihod	15,0%	15,7%	13,9%	6,7%	9,1%	8,3%	14,2%	15,4%	14,2%
Poslovni rashodi / prihod	91,4%	90,5%	89,3%	96,9%	95,5%	92,5%	93,5%	93,5%	92,5%
Prihod / stalna sredstva	1,98	1,88	2,05	1,40	0,85	1,22	1,07	1,00	1,27
Prosječan broj dana naplate potraživanja	Izračunava se na sljedeći način: $365 / (\text{Prihod od prodaje} / \text{Potraživanja od kupaca})$ Pokazatelj je efikasnosti upravljanja i naplatom potraživanja od kupaca.								
Prosječan broj dana obrta zaliha	Izračunava se na sljedeći način: $365 / ((\text{Nabavna vrijednost prodane robe} + \text{Materijalni troškovi}) / \text{Zalihe})$ Pokazatelj je efikasnosti organizovanja operativnih procesa kao što su proizvodni proces, sistem upravljanja zalihama, i dr.. Ovaj pokazatelj nam daje odgovor na to koliko je određena kompanija uspjela u svom nastojanju da minimizira zaliha koje su dostatne za optimalno odvijanje operativnog procesa i samim tim smanji sredstva koja su u njima vezana.								
Prosječan broj dana plaćanja dobavljača	Izračunava se na sljedeći način: $365 / ((\text{Nabavna vrijednost prodane robe} + \text{Materijalni troškovi} + \text{Nematerijalni troškovi} + \text{Troškovi proizvodnih usluga}) / \text{Dobavljači})$ Pokazuje obim kreditiranja kompanije od strane dobavljača, kao i strateškog položaja kompanije u odnosu na vlastite dobavljače. Pošto su ovi izvori sredstava najčešće besplatni, svaka kompanija nastoji da ih maksimizira, odnosno da poveća prosječan broj dana plaćanja obaveza prema dobavljačima.								
Prihod po zaposlenom (KM)	Pokazuje sposobnost kompanije za generisanje prihoda u odnosu na broj zaposlenih								
Prosječan trošak plaće po zaposlenom (KM)	Pokazuje prosječan iznos bruto plaće po zaposlenom								
Materijalni troškovi / prihod	Pokazuje odnos utrošenih sirovina, materijala, rezervnih dijelova, energije, goriva i sl. i prihoda od prodaje.								
Troškovi plaća / prihod	Izračunava se kao količnik troškova plaća i prihoda od prodaje. Pokazatelj je efikasnosti koji nam govori koliko procenata prihoda od prodaje je iznosio trošak plaća odn. koliko je kompanija imala troškova plaća za svaku jedinicu ostvarenih prihoda od prodaje.								
Poslovni rashodi / prihod	Izračunava se kao količnik poslovnih rashoda (izuzev troškova prodane robe) i prihoda od prodaje. Ovaj pokazatelj nam govori o efikasnosti poslovanja i upravljanju troškovima, sem onih koji su dio troškova prodane robe. Pošto najznačajniji dio ovih troškova čine materijalni troškovi i troškovi plaća, ukoliko je ovaj pokazatelj znatno iznad prosjeka industrijske grane, to nam govori o neefikasnom upravljanju pvim troškovima.								
Prihod / stalna sredstva	Izračunava se kao količnik prihoda i stalnih sredstava. Govori nam o tome koliko jedinica prihoda je bilo ostvareno svakom jedinicom stalnih sredstava. Ukoliko je znatno ispod prosjeka industrijske grane u kojoj kompanija posluje to može upućivati na neiskorištenost kapaciteta, zastarjelu tehnologiju, neobučenu radnu snagu i dr.								

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

4.3. Pokazatelji solventnosti

U periodu 2019.-2021. godine indikatori solventnosti su se kretali kako slijedi: stepen tuđih izvora sredstava raste (sa 51,5 % na 53,1%), stepen kreditnog zaduženja u odnosu na kapital raste (sa 44,7 % na 44,9 %). Procenat tuđih izvora sredstava od 53,1 % je viši u odnosu na nivo BiH koji iznosi 49,5 % i top deset kompanija u BiH (28,9 %). Stepenn kreditnog zaduženja od 44,9 %, viša je u odnosu na nivo BiH, koja iznosi 34,4 % i top deset kompanija u BiH 15,4 %.

Pad likvidnosti je doveo do smanjenja stepena zaduženja u odnosu na kapital.

Tabela 11. Pokazatelji solventnosti privrede u periodu 2019.-2021. godine

Ključni pokazatelji poslovanja	Privreda Grada Gračanica			Top 10 kompanija na nivou BiH			Privreda BiH		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Pokazatelji solventnosti									
% tuđih izvora sredstava	51,5 %	52,9 %	53,1 %	38,3 %	34,2 %	28,9 %	48,3 %	48,4 %	49,5 %
EBIT / kamate	14,04	14,42	19,54	6,36	8,43	23,55	7,87	8,54	12,75
Kreditna zaduženja / kapital	44,7 %	46,3 %	44,9 %	23,3 %	20,7 %	15,4 %	33,6 %	33,5 %	34,4 %
% tuđih izvora sredstava	Izračunava se kao količnik tuđih izvora sredstava (ukupnih obaveza) i ukupnih izvora sredstava (obaveze i kapital). Mada se ovaj pokazatelj znatno razlikuje od jedne do druge industrijske grane, generalno što je veći procenat tuđih izvora sredstava to je kompanija rizičnija i ima veći rizik neizmirenja dugoročnih obaveza (rizik solventnosti).								
EBIT / kamate	Izračunava se kao količnik rezultata iz poslovnih aktivnosti i rashoda po kamatama. Jedan je od najvažnijih pokazatelja o mogućnostima za dodatno zaduženje privrednog društva, kao i za vjerovatnost otplate postojećih kreditnih obaveza. Bankama i drugim povjeriocima je jedan od osnovnih pokazatelja kreditne sposobnosti privrednog društva.								
Kreditna zaduženja / kapital	Izračunava se kao količnik svih kreditnih zaduženja (obaveza na koje se plaćaju kamate) i ukupnog kapitala. Ovaj pokazatelj nam također govori o solventnosti kompanije, u užem smislu, uzimajući u obzir samo obaveze na koje se plaćaju kamate.								

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

5. STRUKTURA PRIVREDNIH SUBJEKATA PREMA BROJU ZAPOSLENIH

Mala i srednja preduzeća su nosioci privrednog razvoja. Prema broju zaposlenih 76 % su mikro poslovni subjekti koji zapošljavaju do 10 zaposlenih lica, 18 % poslovnih subjekata zapošljavaju od 10 do 49 zaposlenih lica, 5 % poslovnih subjekata zapošljavaju od 50 do 249 zaposlenih lica, a samo 1 poslovni subjekat zapošljava preko 250 zaposlenih lica, a to je „Širbegović Inženjering“ d.o.o. (371 zaposleni).

Prema veličini, u smislu Zakona o poticaju razvoja male privrede („Službene novine FBiH“, broj: 19/06 i 25/09), razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti male privrede pri čemu:

- Mikro subjekte male privrede čine pravna i fizička lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 10 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi 400.000,00 KM.
- Male subjekte male privrede čine pravna i fizička lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 50 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi 4 miliona KM.
- Srednje subjekte male privrede čine pravna i fizička lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 250 lica, čiji godišnji promet ne prelazi 40 miliona i/ili godišnji bilans stanja ne prelazi 30 miliona KM.

Subjekti male privrede se, radi osiguranja statističkih podataka potrebnih za praćenje razvoja male privrede, razvrstavaju u kategoriju prema broju zaposlenih kako slijedi:

- sa jednim zaposlenim licem;
- sa dva do devet zaposlenih lica;
- sa 50 do 249 zaposlenih lica.

Prema kriterijumu EU, MSP čine preduzeća sa brojem zaposlenih manjem od 250 i ukupnim prihodom manjim od 50 miliona EUR-a.

Prema kriterijima Svjetske banke, pri kategorizaciji u kvantitativnom smislu u optičaju su najčešće tri kriterija: broj zaposlenih, bruto prihod i vrijednost sredstava. Prema ovim kriterijima MSP se dijele na mikro, mala i srednja preduzeća i to:

Tabela 12. Kriterij Svjetske banke-kategorizacija MSP

Kriterij	MIKRO	MALA	SREDNJA
Broj zaposlenih	manje od 10	manje od 50	manje od 300
Bruto prihod	manji od 0.1 milion EUR-a	manje od 3 miliona EUR-a	manje od 3 miliona EUR-a
Vrijednost sredstava	manje od 0.1 milion EUR-a	manje od 15 miliona EUR-a	manje od 15 miliona EUR-a

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

Prema visini ukupnog prihoda 276 kompanija je ostvarilo ukupan prihod do 500.000 KM, 139 kompanija ostvarila je do 5.000.000.000 KM, a 44 kompanije ostvarile su preko 5.000.000.000 KM prihoda. Broj kompanija sa ukupnim prihodom do 5 miliona KM povećan je za 2 sa 274 na 276.

6. PREGLED NAJUSPJEŠNIJIH FIRMI PREMA UKUPNOM PRIHODU, DOBITI I PRIHODU PO ZAPOSLENOM

Dvadeset najuspješnijih firmi u 2021. godini ostvarilo je ukupan prihod od 531,66 miliona KM, što predstavlja 54,87 % ukupnog prihoda privrede JLS. Ukupan prihod ovih firmi je povećan za 23,9 % u odnosu na 2020. godinu, a povećan za 18,45 % u odnosu na 2019. godinu što se vidi iz slijedećeg pregleda:

Tabela 13. Najuspješnije firme prema visini ukupnog prihoda u periodu 2019.-2021. godine

R/ B	Naziv kompanije	Prihod			% ukupnih prihoda u djelatnosti prema zadatim kriterijima administrativne jedinice i veličine kompanija		
		2019	2020	2021	2019	2020	2021
1	MOTOREX DOO Gračanica	54.819.931	49.124.818	60.324.638	6,70%	6,21%	6,23%
2	TRGOVIR d.o.o. Gračanica	42.873.266	39.579.465	56.774.779	5,24%	5,00%	5,86%
3	ZEKA-COMERC DOO	32.768.550	38.054.820	49.795.090	4,01%	4,81%	5,14%
4	ŠIRBEGOVIĆ INŽENJERING D.O.O.	40.604.438	34.004.800	45.772.952	4,96%	4,30%	4,72%
5	Berry Superfos Balkan	37.494.718	36.963.671	45.619.665	4,58%	4,67%	4,71%
6	NASKO Gračanica d.o.o.	26.690.244	27.285.551	29.552.657	3,26%	3,45%	3,05%
7	PLAMINGO d.o.o.	23.313.465	20.772.770	26.197.644	2,85%	2,63%	2,70%
8	EDO-SLAD d.o.o.	19.859.317	17.710.894	25.603.041	2,43%	2,24%	2,64%
9	ISOWOOD d.o.o.	18.500.787	19.728.639	24.895.774	2,26%	2,49%	2,57%
10	SUMAN d.o.o. Gračanica	17.752.516	16.888.148	21.709.893	2,17%	2,13%	2,24%
11	VARIPLAST d.o.o.	16.393.697	14.915.453	20.832.327	2,00%	1,89%	2,15%
12	TERRASIT INSULATION d.o.o. Gračanica	13.437.407	14.680.367	19.952.812	1,64%	1,86%	2,06%
13	JADRINA DOO	12.434.642	13.004.938	15.237.072	1,52%	1,64%	1,57%
14	INDEX d.o.o. Gračanica	16.158.638	11.647.828	14.280.705	1,98%	1,47%	1,47%
15	INGRAT DOO	9.274.583	9.390.064	13.165.967	1,13%	1,19%	1,36%
16	POLY d.o.o. Gračanica	10.259.015	9.204.308	13.107.006	1,25%	1,16%	1,35%
17	RADIUS d.o.o.	9.855.298	11.843.224	13.080.660	1,20%	1,50%	1,35%
18	Roding doo	25.418.071	21.283.817	12.714.064	3,11%	2,69%	1,31%
19	BEMA BA DOO	9.602.670	9.925.890	11.990.215	1,17%	1,25%	1,24%
20	EURO PROST DOO	11.344.989	13.092.893	11.049.367	1,39%	1,65%	1,14%
	Ukupno 20 kompanija - prihod	448.856.242	429.102.358	531.656.328	54,86%	54,23%	54,87%
	UKUPNI PRIHODI U PRIVREDI GRAČANICE	818.149.557	791.258.829	968.952.930	100,00%	100,00%	100,00%

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

Dvadeset najuspješnijih firmi u 2021. godini ostvarile su dobit od 60,91 milion KM što je za 39,19 % povećanje u odnosu na 2020. godinu.

Ove firme ostvarile su 62,63 % ukupne dobiti privrede, što se vidi iz slijedećeg pregleda:

Tabela 14. Najuspješnije firme prema visini ukupne dobiti u periodu 2019.-2021. godine

R/ B	Naziv kompanije	Ukupna dobit		
		2019	2020	2021
1	MOTOREX DOO Gračanica	13.257.418	10.585.333	14.433.345
2	Berry Superfos Balkan	3.364.401	4.018.808	5.304.702
3	TRGOVIR d.o.o. Gračanica	1.814.395	1.695.515	4.476.296
4	ZEKA-COMERC DOO	1.908.688	2.986.105	4.042.291
5	ISOWOOD d.o.o.	979.145	1.658.497	3.583.969
6	EDO-SLAD d.o.o.	2.072.016	1.311.155	3.472.796
7	ŠIRBEGOVIĆ INŽENJERING D.O.O.	2.632.230	1.897.298	3.101.769
8	ALIBEGOVIĆ PLAST d.o.o. Gračanica	706.675	1.066.366	2.609.816
9	INDEX d.o.o. Gračanica	2.732.745	1.021.487	2.484.740
10	AMBRA DOO	1.266.075	2.141.633	2.421.003
11	BEMA BA DOO	2.234.407	2.111.597	2.368.242
12	PLAMINGO d.o.o.	718.609	1.456.054	2.074.623
13	DOOMINING&DRILING	68.187	-33.984	1.913.708
14	SUMAN d.o.o. Gračanica	1.665.232	1.644.302	1.651.959
15	Plastoflex doo	20.873	1.537.565	1.333.739
16	TRING d.o.o.	1.755.732	753.007	1.219.963
17	INGRAT DOO	581.760	285.436	1.154.304
18	Radial doo Gračanica	274.157	388.388	1.111.989
19	NASKO Gračanica d.o.o.	1.129.860	1.346.335	1.086.842
20	Džambo d.o.o. Gračanica	17.331	9.157	1.070.585
	Ukupna dobit 20 kompanija	39.199.936	37.880.054	60.916.681
	Ukupni gubitak 20 kompanija	0	0	0
	UKUPNA DOBIT U PRIVREDI GRAČANICE	65.709.304	70.515.334	97.270.337

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

Tabela 15. Najuspješnije firme prema visini operativne dobiti - EBIT u periodu 2019.-2021. godine

R/ B	Naziv kompanije	Operativna dobit		
		2019	2020	2021
1	MOTOREX DOO Gračanica	13.426.145	10.690.082	14.416.102
2	Berry Superfos Balkan	4.211.989	4.322.702	5.874.703
3	ZEKA-COMERC DOO	2.520.234	3.628.833	4.768.424
4	EDO-SLAD d.o.o.	2.435.741	1.721.271	4.373.734
5	ISOWOOD d.o.o.	1.790.288	1.931.358	4.089.724
6	TRGOVIR d.o.o. Gračanica	1.141.476	1.266.693	3.905.723
7	INDEX d.o.o. Gračanica	2.948.725	1.231.466	3.032.772
8	ALIBEGOVIĆ PLAST d.o.o. Gračanica	690.950	1.183.826	3.011.488
9	ŠIRBEGOVIĆ INŽENJERING D.O.O.	3.077.458	1.622.911	2.782.084
10	BEMA BA DOO	2.524.981	2.389.614	2.691.469
11	PLAMINGO d.o.o.	1.106.529	1.781.309	2.498.008
12	DOOMINING&DRILING	-27.781	-44.834	2.116.017
13	SUMAN d.o.o. Gračanica	1.914.788	1.883.971	1.832.688
14	AMBRA DOO	1.078.692	1.132.676	1.551.948
15	Plastoflex doo	64.347	1.752.369	1.401.535
16	TRING d.o.o.	2.038.145	886.723	1.377.620
17	Radial doo Gračanica	444.240	580.466	1.245.135
18	NASKO Gračanica d.o.o.	378.491	1.613.085	1.174.788
19	INGRAT DOO	598.915	329.402	1.141.527
20	EURO-GALANT d.o.o.	339.295	151.936	1.075.632
	UKUPNA OPERATIVNA DOBIT PRIVREDI GRAČANICE	75.135.295	78.685.585	107.071.514

Izvor: LRC Inženjering d.o.o.

7. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA

Analizom spoljno trgovinske razmjene u periodu 2009.-2021. godini nastavlja se povećanje poslovne aktivnosti na stranom tržištu. U istom periodu ukupan obim spoljno trgovinske razmjene povećan je za 38,37 % (sa 412,09 na 570,20 miliona KM).

U 2020. godini pandemija COVID-19 uticala je na smanjenje uvoza za 17,32 miliona KM (sa 212 miliona KM na 194,9 miliona KM) i smanjenje izvoza za 9,44 miliona KM (sa 226,5 miliona KM na 217,09 miliona KM) a obim spoljnotrgovinske razmjene smanjen je za 26,8 miliona KM.

U 2021. godini sa ostvarenim uvozom od 274,52 miliona KM i izvozom od 295,68 miliona KM iskazan je pozitivan saldo od 21,15 miliona KM, a pokrivenost uvoza izvozom od 107,71 %, koji je iznad pokrivenosti uvoza izvozom FBiH koji iznosi 63,25 % i TK koji iznosi 87,36 %.

Učešće izvoza privrede Grada Gračanica u izvozu Tuzlanskog kantona iznosi 14,24 %, a uvoza 11,55 %.

Od 2018. godine privreda Gračanice iz negativnog salda robne razmjene ulazi u pozitivan saldo robne razmjene (sa 4,94 miliona KM na 21,15 miliona KM), što se vidi iz sljedeće tabele:

Tabela 16. Spoljno trgovinska razmjena u periodu od 2009. do 2021. godini sa uporednim podacima TK i FBiH za 2021. godinu

Godina	Opis	Uvoz u hiljadama KM	Učešće u uvozu - FBiH 100	Izvoz u 000 KM	Učešće u izvozu - FBiH =100	Pokrivenost uvoza izvozom u %	Obim spoljno trg. Razmjene u 000 KM	Saldo robne razmjene u hiljadama KM
2021	F BiH	15.131.784	100,0	9.571.099	100,0	63,25	24.702.883	5.560.685
2021	TK-a	2.377.354	21,7	2.076.750	21,7	87,36	4.454.104	-300.604
2009	Gračanica	139.370	1,76	138.813	3,65	99,24	278.183	-1.056
2010	Gračanica	153.859	1,79	137.384	2,82	89,29	291.243	-16.475
2011	Gračanica	176.474	1,81	155.223	2,79	87,96	331.697	-21.251
2012	Gračanica	180.659	1,81	150.253	2,86	83,17	330.912	-30.406
2013	Gračanica	185.464	1,89	162.444	2,93	87,59	347.908	-23.020
2014	Gračanica	190.969	1,84	174.250	3,02	91,25	365.219	-16.719
2015	Gračanica	200.755	1,88	170.218	2,77	84,79	370.973	-30.537
2016	Gračanica	199.063	1,82	183.534	2,93	92,20	382.597	-15.529
2017	Gračanica	210.411	2,64	191.760	1,69	91,14	402.171	-18.648
2018	Gračanica	208.039	1,56	212.983	2,69	102,38	421.022	4.944
2019	Gračanica	212.310	1,53	226.534	2,97	106,7	438.844	14.223
2020	Gračanica	194.993	1,67	217.095	3,16	111,33	412.088	22.102
2021	Gračanica	274.521	1,81	295.675	3,09	107,71	570.196	21.154

Izvor: "Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2009- 2021" Obradio Federalni zavod za programiranje razvoja

Prema prosjeku izvoza po stanovniku od 6.608,00 KM/stanovniku u 2021. godini, Gračanica je za 38,24 % iznad prosječnog izvoza po stanovniku Tuzlanskog kantona (od 4.780,00 KM/stanov.), a za 49,74 % iznad prosjeka Federacije BiH (od 4.413,00 KM/stanovniku.).

Prema prosjeku izvoza po stanovniku (od 6.608,00 KM/ stanovnik), Grad Gračanica je na trećem mjestu u TK. Sa znatno većim izvozom po stanovniku su Grad Lukavac sa 16.252,00 KM izvoza po stanovniku i Gradačac sa 11.375,00 KM izvoza po stanovniku.

Tabela 17. Prosjek izvoza po stanovniku u periodu 2015. – 2021. godine

Opis	Prosjek izvoza po stanovniku za period 2013-2021 u KM							Index
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/2020
F BiH	2.631	2.837	3.295	3.602	3.472	3.145	4.414	140,35
Tuzlanski kanton	2.395	2.864	4.053	4.411	4.083	3.819	4.781	125,19
Grad Gračanica	3.230	4.058	4.237	4.720	5.030	4.826	6.608	136,92

Izvor: “Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2015-2021“ Obradio Federalni zavod za programiranje razvoja

Prema prosjeku uvoza po stanovniku od 6.135,00 KM/stanovniku, Gračanica je ispod prosjeka uvoza po stanovniku FBiH za 12,08 % (6.978,00 KM/stanovniku). U odnosu na prosjeka uvoza po stanovniku Tuzlanskog kantona viša je za 12,12 % (koji iznosi 5.472,00 KM/stanovniku). Prema prosjeku uvoza po stanovniku (od 4.335,00 KM) Grad Gračanica je na četvrtom mjestu u TK.

Tabela 18. Prosjek uvoza po stanovniku u periodu 2015.-2021. godine

Opis	Prosjek uvoza po stanovniku u KM							Indeks
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021/ 2020
F BiH	4.574	4.953	5.649	6.041	6.322	5.347	6.978	130,50
Tuzlanski kanton	3.097	3.491	3.505	3.928	4.882	4.277	5.472	127,94
Grad Gračanica	3.809	4.401	4.649	4.610	4.715	4.335	6.135	141,52

Izvor: “Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2015-2021“ Obradio Federalni zavod za programiranje razvoja

8. INVESTICIJE U PROIZVODNE OBJEKTE

U periodu od 2011. do 2021. godine zabilježen je pozitivan trend rasta investicija.

U navedenom periodu 105 kompanija je investiralo u proizvodno poslovne objekte ukupne površine od 189.357 m², prosječno godišnje 17.214 m² korisne površine, što se vidi iz slijedećeg pregleda:

Tabela 19. Pregled investicija u periodu 2011.-2021. godine

Period	Broj investicija	Ukupna površina investicija u m ²
2011-2013	16	24.890
2014	8	17.880
2015	7	19.085
2016	22	36.014
2017	23	46.355
2018-2019	15	13.039
2020	7	21.609
2021	7	10.485
Svega 2011-2021	105	189.357

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica

U strukturi investicija najveći broj proizvodno-poslovnih objekata pokrenut je u MZ Gračanica u poslovnoj zoni, zatim slijedi MZ Stjepan Polje, MZ Donja Lohinja i druge MZ, što se vidi iz slijedeće tabele:

Tabela 20. Pregled investicija u proizvodno poslovne objekte u m² po mjesnim zajednicama u periodu 2011.-2021. godine

Naziv MZ	Investicije u proizv.-poslovne objekte u m ² u periodu 2011.-2021.god.								
	2011-2013	2014	2015	2016	2017	2018-2019	2020	2021	SVEGA
Gračanica	24.890	13.080	15.585	23.533	33.251	6.347	21.609	9.337	147.632
Stjepan Polje	0	4.800	2.150	4.415	2.589	4.378	0	0	18.332
Donja Lohinja	0	0	750	4.170	8.463	1.972	0	0	15.355
Donja Orahovica	0	0	600	591	0	0	0	0	1.191
Doborovci	0	0	0	142	0	0	0	0	142
Soko	0	0	0	1.511	1.603	0	0	0	3.114
Babići	0	0	0	1.292	0	0	0	0	1.292
Pribava	0	0	0	360	449	342	0	1.148	2.299
SVEGA	24.890	17.880	19.085	36.014	46.355	13.039	21.609	10.485	189.357

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica

Tabela 21. Pregled broja investicija u proizvodno poslovne objekte po mjesnim zajednicama u periodu 2011.-2021. godine

Naziv MZ	Broj investicija u proizvodno-poslovne objekte po godinama u periodu 2011.-2021. godine								
	2011-2013	2014	2015	2016	2017	2018-2019	2020	2021	Svega
Gračanica	16	6	4	12	15	10	7	6	76
Stjepan Polje	0	2	1	2	3	2	0	0	10
Donja Lohinja	0	0	1	2	3	2	0	0	8
Donja Orahovica	0	0	1	2	0	0	0	0	3
Dobrovci	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Soko	0	0	0	1	1	0	0	0	2
Babići	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Pribava	0	0	0	1	1	1	0	1	4
SVEGA	16	8	7	22	23	15	7	7	105

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica

Tabela 22. Pregled poslovnih objekata za koja su izdata odobrenja za građenje u 2021. godini po investitorima

INVESTITOR	OBJEKAT	LOKACIJA	Korisna površina
OBRT-COMERC " d.o.o. Gračanica	Izgradnja proizvodnog objekta	Pribava	1.148 m ²
„EKOM“ d.o.o. Gračanica.	Poslovni objekat- proizvodni pogon	Gračanica	1.907 m ²
„BREZJE“ d.o.o. Gračanica	Poslovni objekat-proširenje postojećeg prod objekta	Gračanica	2.143 m ²
„PLASTEX“ d.o.o. Gračanica	Poslovni objekti - skladišta	Gračanica	2.192 m ²
„KANETEX“ d.o.o. Gračanica	Proizvodni dogradnja	Gračanica	797 m ²
„ZEKA- COMERC“ d.o.o. Gračanica	Proširenje prodajnog objekta sa pratećim sadržajima	Gračanica	1.592 m ²
„RADIUS“ d.o.o. Gračanica	poslovni objekat-skladište	Gračanica	706 m ²
UKUPNO NOVIH KVADRATA POSLOVNIH OBJEKTA			10.485

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica

Tabela 23. Pregled poslovnih objekata za koja su izdata odobrenja za građenje u 2020. godini po investitorima

INVESTITOR	OBJEKAT	LOKACIJA	Korisna površina
„ECO ENERGY“ d.o.o. Gračanica	Izgradnja poslovnog objekta	Gračanica	1.165 m ²
„DUSA“ d.o.o. Gračanica.	Poslovni objekat-proizvodnja stolarije	Gračanica	3.354 m ²
„MIRNA“ d.o.o. Gračanica	Poslovni-proizvodni pogon	Gračanica	3.551 m ²
„PLASTEX“ d.o.o. Gračanica	poslovno-proizvodni i skladišni objekti	Gračanica	2.459 m ²
„EDO SLAD“ d.o.o. Gračanica	Poslovni dogradnja poslovnog objekta Tržni centar „ETNA“	Gračanica	8.898 m ²
„ZEKA- COMERC“ d.o.o. Gračanica	Poslovni objekat sa pratećim sadržajima	Gračanica	1.547 m ²
„Širbegović inženjering“ d.o.o. Gračanica	Poslovni objekat	Gračanica	635 m ²
UKUPNO NOVIH KVADRATA POSLOVNIH OBJEKTA			21.609 m²

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica

Tabela 24. Pregled poslovnih objekata za koja su izdata odobrenja za građenje u 2018-2019. godini po investitorima

INVESTITOR	OBJEKAT	LOKACIJA	Korisna površina
„BEMA BA“ d.o.o. Gračanica	dogradnja poslovnog objekta	Donja Lohinja – Pribava	1.504 m ²
„DŽAMBO GROUP“ d.o.o. Gračanica	Poslovni SKLADIŠTE	Donja Lohinja	468 m ²
„HASULJA“ d.o.o. Soko	Poslovni	Gračanica	1.350 m ²
Avdić Suada – HOTEL „SAX”	Dogradnja, nadgradnja Poslovni	Gračanica	438 m ²
Humić Enisa	Dogradnja, rekonstrukcija i promjena namjene – apartmani	Gračanica	624 m ²
„SLT ENTERPRISE“ d.o.o. Gračanica	Poslovni	Gračanica	626 m ²
„SUMAN“ d.o.o. Gračanica	Poslovni-dogradnja objekta	Gračanica	303 m ²
„TRGOVIR“ d.o.o..	dogradnja poslovno-proizvodnog objekta	Stjepan Polje	1.653 m ²
„TRGOVIR“ d.o.o.	poslovno-proizvodnog objekta	Stjepan Polje	2.725 m ²
„VARIPLAST“ d.o.o.	poslovno – proizvodni	Gračanica	419 m ²
„WIRAC.NET“ d.o.o.	Dogradnja, nadogradnja. Rekonstrukcija krova i promjena namjene tavanskog	Gračanica	538 m ²
„ZEKA-COMERC“ d.o.o.	dogradnja izgrađenog poslovnog objekta – tržnog centra u Gračanici	Gračanica	1.060 m ²
Ključić Mirsadu	dogradnja poslovnog objekta	Gračanica	673 m ²
Korić Asimu	poslovni objekat	Gračanica	315 m ²
Mehurić Nezir	Poslovni-dogradnja objekta	Pribava	342 m ²
UKUPNO NOVIH KVADRATA POSLOVNIH OBJEKTA			13.039 m²

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica

U 2021. godini tri investitora investirali su u izgradnju tri stambena objekta kolektivnog stanovanja sa ukupno 74 stana, što se vidi iz slijedećeg pregleda:

Tabela 25. Stambeni objekti kolektivnog stanovanja – izgradnja u 2021. godini

INVESTITOR	OBJEKAT	LOKACIJA	Broj stanova
„MIRNA“ d.o.o.	Stambeni objekat kolektivnog stanovanja u ulici Hermana Gmeinera	Gračanica	17
„SAGRA“ d.o.o.	Stambeni objekat kolektivnog stanovanja na Korića Hanu LAMELA C	Gračanica	9
„VARIPLAST“ d.o.o.	Stambeni objekat kolektivnog stanovanja ul. Lipinac	Gračanica	48
UKUPNO NOVIH STANOVA			74

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica

Radi praćenja kontinuiteta ulaganja u nastavku se daje kratak pregled kretanja investicija u prethodnom periodu (2011.-2017.).

U periodu od 2011. do 2014. godine 24 kompanije investirale su u 24 proizvodno - poslovna objekta ukupne površine od 42.770 m². Od toga u MZ Gračanica (Poslovna zona) 15 objekata, u MZ Stjepan Polje 3 objekta, u MZ Donja Lohinja 3 objekta, MZ Soko 1 objekat i MZ Pribava 1 objekat.

U odnosu na prethodni period, u 2015., 2016. i 2017. godini i pored elementarnih nepogoda nastavljen je trend porasta investicija u proizvodno-poslovne objekte (u 2015. godini 7 investicija je ukupne površine 19.085 m²; u 2016. godini 22 su investicije ukupne površine od 35.654 m², a u 2017. godini 23 investicije ukupne korisne površine 46.355 m²).

Na osnovu dostavljenih finansijskih izvještaja i obrađenih podataka za 434 kompanije u 2016. godini, 179 kompanija je investiralo ukupno 33.731.614,00 KM. Od navedene vrijednosti investicija 46,96 % su investicije u sedam proizvodno-poslovnih objekata investiranih od strane slijedećih kompanija: RPC Superfos Balkan 4,1 milion, Zekakomerc 1,12 mliona, Trgovir 1,88 miliona, Roding 1,95 miliona, Plamingo 3,61 milion, Edo slad 1,8 miliona, Plastoflex 1,04 miliona. Dvadeset je investicija pojedinačne vrijednosti od 300.000,00-700.000,00 KM. Podaci o investicijama za 2017. godinu nisu obrađeni od strane LRC do momenta pripreme izvještaja.

U 2017. godini izdata su odobrenja za građenje za 23 proizvodno-poslovna objekta ukupne površine od 46.355 m², što je za 27,78 % ili 10.331 m² više u odnosu na 2016. godinu. U stambenoj izgradnji-objekti kolektivnog stanovanja izdata je jedna građevinska dozvola za izgradnju ukupno 23 stambene jedinice (ukupne korisne površine od 1.434 m²). U toku 2017. godine JP "ELEKROPRIJENOS BIH A.D." BANJALUKA je izvršilo djelimičnu rekonstrukciju glavne trafo stanice za Gračanicu u cilju kontinuiranog snabdijevanja Grada električnom energijom u slučaju pojave velikih voda. Također je JP "ELEKTROPRIVREDA BIH" izdato odobrenje za izgradnju elektroenergetskog objekta - podzemnih kablova za napajanje Radne zone I i II Gračanica u dužini od 3,0 km, čime je obezbijeđena potrebna infrastruktura za sigurno napajanje poslovnih subjekata električnom energijom.

U slijedećim tabelama dati su analitički podaci o investicijama, po investitorima, iskazano u m² korisne površine za period 2014., 2015., 2016. i 2017. godine.

Tabela 26. Investicije u proizvodne objekte u 2014.-2015. godini

INVESTITOR	OBJEKAT	LOKACIJA	Investicije u m ²	
			2014.	2015.
"Plastoflex" d.o.o.	Proizvodni	Gračanica	2.200	
"Elatec" d.o.o.	Proizvodni sa upravnim dijelom	Gračanica	1.150	
"Ingrat" d.o.o.	Proizvodni	Gračanica	2.200	
"Plamingo" d.o.o.	proizvodni sa skladištem	Gračanica	5.500	
"Suman" d.o.o.	Proizvodni	Gračanica	1.550	
"Trgovir" d.o.o.	Proizvodni	Stjepan Polje	2.400	
"Isowood" d.o.o.	dva proizvodna objekta	Stjepan Polje	2.400	
"Bosna orto" d.o.o.	Proizvodni	Gračanica	480	
"RPC SUPERFOS BALKAN" doo	Proizvodni	Gračanica		3.135
"Mirna" doo	proizvodni sa prodajnim dijelom	Gračanica		3.660
"Index" doo	poslovno proizvodni	Gračanica		6.700
"Isowood" doo	Proizvodni-treći objekat	Stjepan Polje		2.150
"Bema ba" doo	dogradnja proizvodnog objekta	D.Lohinja		750
"Suman" doo	upravna zgrada i proizvodni pogon Graplasta doo (adaptacija i obnova)	Gračanica		2.090
"Prim CO Company" doo	poslovno –proizvodni	D.Orahovica		600
UKUPNO			17.880	19.085
Index 2015./2014.				107

Izvor podataka: JLS-Služba za prostorno uređenje geodetske i imovinsko pravne poslove

Najveća započeta investicija u 2015. godini u stambenoj izgradnji je objekat kolektivnog stanovanja u Gračanici-Čiriš sa 22 stambene jedinice investitora „Sagra“ d.o.o. Gračanica.

Tabela 27. Investicije u proizvodno poslovne objekte u 2016. godini po investitorima

Naziv investitora	Vrsta objekta	Lokacija	Korisna površina u m ²
“TRING” d.o.o.	Poslovni-upravna zgrada	Gračanica	590
"HIS" s.z.r. vl. Agić H.	Proizvodni-izrada kožne galanterije	Pribava	360
"ZEKA COMERC" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	280
"RPC SUPERFOS" d.o.o.	Proizvodni-dogradnja objekta	Gračanica	8.150
"KOMUS" d.o.o.	Poslovni-upravna zgrada	Gračanica	333
"POLJOPONUDA" d.o.o.	Poslovni	Donja Orahovica	211
"MOTOREX" d.o.o.	Poslovni-dogradnja objekta	Donja Lohinja	1380
"EFEKT-COMERC" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	517
"LIMORAD" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	584
"ELMAS" d.o.o.	Poslovni-dogradnja objekta	Gračanica	367
"EDO SLAD" d.o.o.	Poslovni-dogradnja tržnog centra	Gračanica	9.142
"KLAN PREVOZ" d.o.o.	Poslovni-dogradnja objekta	Gračanica	267
"GRIČ-PLAST" o.d.	Poslovni	Gračanica	814
"TRGOVIR" d.o.o.	Poslovni	Stjepan Polje	3.626
"ALIBEGOVIĆ-PLAST" d.o.o.	Poslovni	Donja Lohinja	2.790
"KLAN PREVOZ" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	1.102
"BENPROM" d.o.o.	Poslovni-dogradnja objekta	Donja Orahovica	380
"OXIS OIL" d.o.o.	Poslovni-benzinska stanica	Dobrovci	142
"BONZO" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	1.387
HALILČEVIĆ DENISA	Poslovni-dogradnja poljop. objekta farme za tov brojlera	Stjepan Polje	789
BEGOVIĆ AMIR	Poslovni-izgradnja poljop. objekta farme koka nosilja	Soko	1.511
HALILOVIĆ ADEM	Poslovni-izgradnja poljop. objekta farme za tov brojlera	Babići	1.292
	SVEGA		36.014

Izvor: JLS-Služba za prostorno uređenje geodetske i imovinsko pravne poslove

Tabela 28. Investicije u proizvodno poslovne objekte u 2017. godini po investitorima

Naziv investitora	Vrsta objekta	Lokacija	Korisna površina u m ²
Škrebo Omer	Poslovni	Gračanica	1.041
"INGRAT" d.o.o.	Poslovno-proizvodni	Gračanica	2.215
"BREZJE" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	3.730
"BELAMIONIX" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	11.380
"EDO-SLAD" d.o.o.	Proizvodni	Gračanica	4.108
"PEPPLASTICEXCELENT PRODUCT " d.o.o.	Poslovni	Stjepan Polje	941
"MOTOREX" d.o.o.	Poslovni-dogradnja objekta	Donja Lohinja	970
"BOSNA-ORTO" d.o.o.	Proizvodni-nadogradnja	Gračanica	753
"POLJOPONUDA" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	238
"SUMAN" d.o.o.	Poslovni-dogradnja i promjena namjene objekta	Gračanica	204
"VARIPLAST" d.o.o.	Proizvodni	Gračanica	669
"DŽAMBO" d.o.o.	Poslovni	Donja Lohinja	2.403
"POLY" o.d.	Poslovni	Gračanica	3.042
"SAGRA" d.o.o.	Poslovni	Stjepan Polje	1.333
"INDEX" d.o.o.	Poslovni	Donja Lohinja	5.090
JU "ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE TK"	Poslovni rekonstrukcija	Gračanica	113
"SIRKO" d.o.o.	Poslovni-dogradnja objekta	Gračanica	856
"PRODUKCIJA" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	378
"HST CNC TECHNIK" d.o.o.	Poslovni	Gračanica	3.545
BEGOVIĆ MUHAMED	Poslovni-dogradnja poljop. objekta farme za tov	Soko	1.603
"UNOMOG 03 "d.o.o.	Poslovno-stambeni	Pribava	449
"PLAMINGO" d.o.o	Poslovni-proizvodni	Gračanica	979
Okić Hajrudin i Mersima	Poslovni-dogradnja objekta	Stjepan Polje	315
UKUPNO POSLOVNIH OBJEKTA	u m²		46.355

Izvor: JLS-Služba za prostorno uređenje geodetske i imovinsko pravne poslove

9. UKUPNA ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE

9.1. Pregled stanja i kretanja na tržištu rada

Na području grada Gračanica, a prema podacima Federalnog zavoda za statistiku za 2021. godinu, od ukupno 44.745 stanovnika 67,92 % ili (30.389 stanovnika) je radno sposobno stanovništvo starosne dobi između 15 i 65 godina.

Od tog broja stanovnika, samo 17.975 (odnosno 40,17 %) je aktivno uključeno na tržište rada i predstavlja radno aktivnu radnu snagu (10.953 zaposlenih i 7.022 nezaposlenih registrovanih na Zavodu za zapošljavanje).

Ova analiza ne obuhvata sivu ekonomiju koja kreira neregistrovanu zaposlenost, zaposlenost u neformalnom sektoru i zaposlene u sektoru poljoprivrede.

Ukupan broj zaposlenih (10.953 osoba), manji je od zbira broja penzionera i broja nezaposlenih koji iznosi 13.183 (od toga u 2021. god. je 6.161 penzioner, a 7.022 nezaposlenih osoba).

Tabela 29. Zaposlenost ukupnog i radno aktivnog stanovništva 1991. i 2017.-2021. godine

OPIS	Broj zaposlenih po godinama					
	1991	2017	2018	2019	2020	2021
Ukupno stanovništvo (procjena)	59.050	45.260	45.128	45.033	44.985	44.745
Radnoaktivno stanovništvo, dob od 15-65	36.156	31.507	31.141	30.889	30.642	30.389
Ukupan broj zaposlenih	11.363	9.460	10.738	10.961	10.813	10.953
Broj nezaposlenih	4.822	8.254	7.570	7.101	7.261	7.022
Stepen zaposlenosti radnoaktivnog stanovništva	31,40	30,00	34,48	35,50	35,30	36,03
Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva	19,24	20,90	23,79	24,34	24,03	24,49
Stepen nezaposlenosti	29,79	46,60	41,35	39,30	40,20	39,10

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja „Socio ekonomski pokazatelji po općinama u 2017-2021 godini“

NAPOMENA: Stepen zaposlenosti je procenat učešća zaposlenih u ukupnom broju radno aktivnog stanovništva (u dobi 15-65 god).

Stepen zaposlenosti radnoaktivnog stanovništva (stanovništvo u dobi od 15-65 godina), kontinuirano raste sa 30,00 % iz 2017. godine na 36,03 % u 2021. godini. U 2021. godini je za 4,63 % iznad stepena zaposlenosti iz 1991. godine kada je iznosila 31,40 %.

Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva je kontinuirano rasla sa 20,90 % iz 2017. god. na 24,49 % u 2021. godini te je iznad stepena zaposlenosti iz 1991. godine (19,24 %).

Stepen nezaposlenosti opada sa 46,60 % iz 2017. godine na 39,10 % u 2021. godini, ali još uvijek zaostaje za predratnim nivoom (1991. godine stepen nezaposlenosti je iznosila 29,79 %).

Tabela 30. Zaposlenost, nezaposlenost sa uporednim podacima u periodu od 2018. do 2021. g.

Opis	Broj zaposlenih				Broj nezaposlenih			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Federacija BiH	529.922	531.483	520.162	525.397	335.610	331.570	321.581	311.679
Tuzlanski kanton	96.548	99.067	97.863	99.589	80.989	75.461	77.112	73.295
Grad Gračanica	10.738	10.961	10.813	10.953	7.570	7.101	7.261	7.022
Grad/Kanton (učešće u %)	11,12	11,06	11,04	11,00	9,3	9,41	9,42	9,58
Grad/F BiH (učešće u %)	2	2,06	2,08	2,08	2,3	2,3	2,25	2,25

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja „Socio ekonomski pokazatelji po općinama u 2018-2021.god. godini

Pojašnjenje: NEZAPOSLENA LICA su lica bez zaposlenja, sposobna za rad i starosne dobi od 15 do 65 godina, evidentirana u biroima za zapošljavanje.

Stepen zaposlenosti od 35,10 % je iznad stepena zaposlenosti Tuzlanskog kantona (33,10 %), a ispod stepena zaposlenosti FBiH (36,00 %).

Tabela 31. Stepen zaposlenosti u periodu 2015.-2021. godine sa uporednim pokazateljima za TK i FBiH

Opis	Stepen zaposlenosti u periodu 2015. -2021. godine						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Grada Gračanica	24,10%	29,60%	30,00%	34,48%	35,50%	35,30%	36,00%
TK	23,70%	26,70%	27,30%	31,10%	32,30%	32,20%	33,10%
FBiH	27,90%	29,40%	30,20%	34,40%	34,80%	34,40%	35,10%

Izvor podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja „Socio ekonomski pokazatelji po općinama u 2015-2021.god. godini“

Stepen nezaposlenosti od 39,10 % je niža od stepena nezaposlenosti TK koji iznosi 42,40 %, ali je viša od stepena nezaposlenosti FBiH od 37,20 %. U odnosu na 13 općina/gradova TK, grad Gračanica sa stepenom nezaposlenosti od 39,10 % je druga općina/grad odmah iza Grada Tuzla sa (29,40 %) i ima znatno nižu stepen nezaposlenosti u odnosu na grad Gradačac (41,60 % , grad Srebrenik (51,40 %) i grad Lukavac (45,20 %).

Tabela 32. Stepen nezaposlenosti u periodu 2015.-2021. godine sa uporednim pokazateljima za TK i FBiH

Opis	Stepen nezaposlenosti u periodu 2015. - 2021. godine						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Grad Gračanica	50,60%	48,10%	46,60%	41,35%	39,30%	40,20%	39,10%
TK	53,60%	52,00%	50,40%	45,60%	43,20%	44,10%	42,40%
FBiH	46,40%	44,80%	43,30%	38,80%	37,10%	38,20%	37,20%

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja „Socio ekonomski pokazatelji po općinama u 2015-2021. godini“

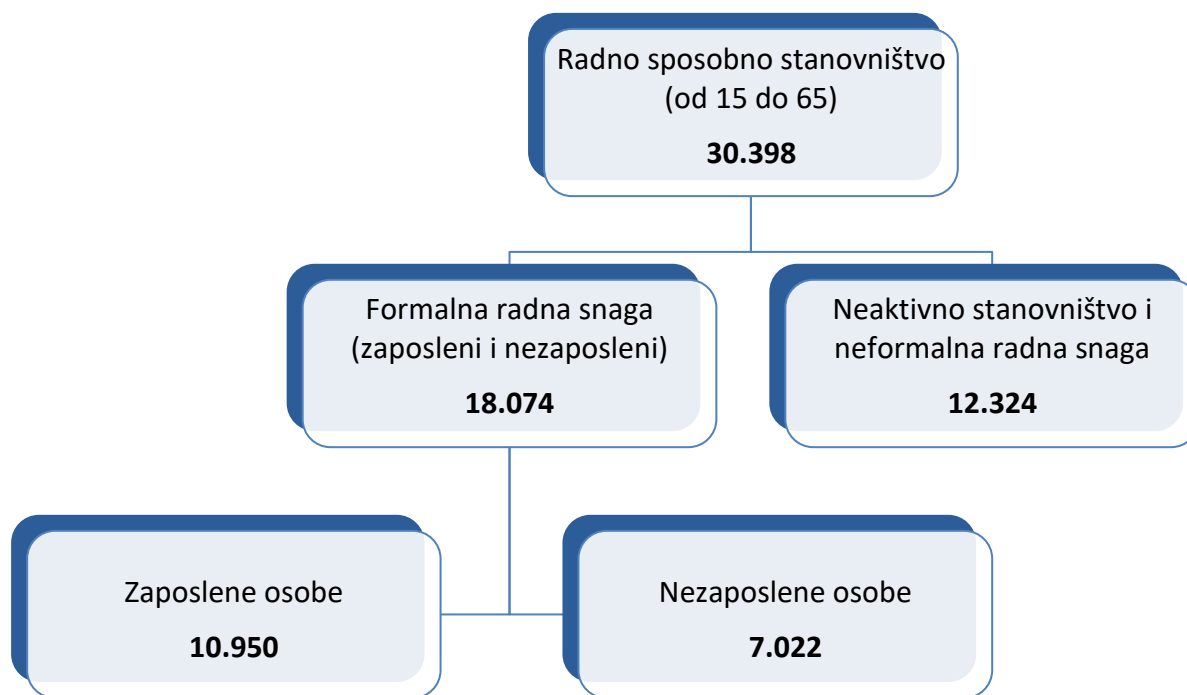
Formalna zaposlenost je relativno dobra, ali je stvarna situacija mnogo bolja.

Kao što se vidi iz grafikona br.1, na formalnom tržištu sudjeluje više od polovine radno sposobnog stanovništva (59,46 % u 2021. godini), a 36,02 % radno sposobnog stanovništva je formalno zaposleno.

Ovaj pokazatelj ukazuje na relativno dobar stepen formalne zaposlenosti.

Potrebno je istaći da se ovakav pristup odnosi samo na formalnu radnu snagu koja živi u BiH, dok radna snaga koja živi izvan Grada nije obuhvaćena lokalnim administrativnim podacima i zbog toga se smatra neaktivnom radnom snagom zajedno sa neformalno zaposlenim osobama i pomažućim članovima porodice.

Grafikon 1. Struktura zaposlenosti/ nezaposlenosti za grad Gračanica (stanje 2021. godine)

Stvarna situacija na tržištu rada je mnogo bolja iz dva razloga.

Kao prvo, neformalni radnici (uključujući i većinu poljoprivrednika) i neplaćeni pomažući članovi se smatraju neaktivnim osobama iako rade i doprinose porodici i domaćinstvu (Rezultat samozapošljavanje i zapošljavanje u poljoprivredi se vide iz registra poljoprivrednika kojih se prema podacima za 2020. godinu vodi **2.640 poljoprivrednika**).

Kao drugo, prema podacima Zavoda za zdravstveno osiguranje, 12.710 su nositelji zdravstvenog od toga (10.439 iz radnog odnosa, 656 samostalnih djelatnosti, 201 dobrovoljnih osiguranika, i 1.414 inostranih osiguranika).

Ako ovom broju dodamo 2.775 poljoprivrednika (kao neformalnu radnu snagu), registrovanih u registru poljoprivrednika, na tržištu rada je zaposleno ukupno 13.725 osoba što je za 17,95 % više u odnosu na 1991. godinu kada je broj zaposlenih iznosio 11.636.

Međutim još uvijek ostaje **4.247 osoba iz formalne radne snage koji ostaju nezaposleni.**

9.2. Prosječne neto plaće i penzije

Prosječne neto plaće neznatno rastu. U posmatranom periodu od 12 godina od 2008. do 2020. godine prosječna neto plaća je povećana za samo 32,50 % (sa 520 na 689 KM). U odnosu na prosječnu plaću TK niža je za 23,95 %, a u odnosu na FBiH niža je za 30,82 %.

Tabela 33. Prosječne plaće u periodu 2017.-2021. godine

Opis	Iznos prosječne plaće u periodu 2017.-2021. godine u KM				
	2017	2018	2019	2020	2021
Federacija BiH	860	889	928	956	996
Tuzlanski kanton	797	797	824	863	906
Grad Gračanica	584	615	631	649	689
Grad/Kanton (učešće u %)	73,27	77,16	76,57	75,2	76,05
Grad/F BiH (učešće u %)	67,9	69,17	67,99	67,88	69,18

Tabela 34. Prosječne neto plaće u periodu 2008-2021. godine sa uporednim podacima za FBiH i TK

Godina	Opis	Iznos prosječne neto plaće u KM	F BiH = 100
2021	F BiH	996	100,0
2021	TK	906	91,0
2008	Gračanica	520	69,2
2009	Gračanica	526	66,4
2010	Gračanica	533	66,3
2011	Gračanica	526	64,2
2012	Gračanica	524	63,1
2013	Gračanica	520	63,2
2014	Gračanica	536	62,9
2015	Gračanica	524	63,3
2016	Gračanica	541	63,4
2017	Gračanica	584	67,9
2018	Gračanica	615	69,2
2019	Gračanica	631	68,0
2020	Gračanica	649	67,9
2021	Gračanica	689	69,1

Izvor podataka: “Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2008-2021“ Obradio Federalni zavod za programiranje razvoja

Nizak nivo prosječnih plaća direktno se odražava na nizak nivo prosječnih penzija. U periodu od 2008. do 2021. godine ukupna prosječna penzija porasla je za samo 23,71 %, sa 315,51 KM na 390,31 KM (a prosječne plaće su porasle za samo 32,48 % sa 520,09 KM na 689,00 KM). Prosječna mjesečna penzija iz 2021. godine iznosi 56,65 % prosječne neto plate.

Odnos broja zaposlenih u odnosu na broj penzionera je povećan 1,6 iz 2017. godine na 1,8 u 2021. godini i približan je koeficijentu iz 2008. godine kada je iznosio 1,82.

Tabela 35. Prosječne penzije u periodu 2009.-2021. godine sa uporednim podacima FBiH i TK

Godina	Opis	Broj zaposlenih na 1 penzionera	Ukupna prosječna mjesečna penzija u KM	Prosječna starosna penzija u KM	Prosječna invalidska penzija u KM	Prosječna obiteljska penzija u KM
2021	F BiH	1,50	472,91	535,52	397,55	393,05
2021	TK-a	1,38	457,85	533,04	383,93	379,89
2008	Gračanica	1,82	315,51	363,33	283,38	293,79
2009	Gračanica	1,75	313,89	359,51	282,44	292,88
2010	Gračanica	2	308,59	353,25	278,92	287,27
2011	Gračanica	2	321,12	369,74	278,92	297,00
2012	Gračanica	1,6	321,03	346,82	279,4	290,38
2013	Gračanica	1,6	319,00	369,00	284,00	292,00
2014	Gračanica	1,6	334,00	384,00	296,00	304,00
2015	Gračanica	1,6	336,10	386,69	296,41	301,34
2016	Gračanica	1,6	338,28	391,43	297,2	298,86
2017	Gračanica	1,6	340,22	394,08	297,49	298,37
2018	Gračanica	1,8	364,07	418,77	317,35	319,43
2019	Gračanica	1,8	382,09	434,91	335,48	336,33
2020	Gračanica	1,8	391,71	443,82	345,56	341,94
2021	Gračanica	1,8	390,31	439,28	347,89	339,73

Izvor podataka: “Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2009-2021“ Obradio Federalni zavod za programiranje razvoja

10. POLJOPRIVREDA

Prirodni uslovi u pogledu zemljišta, vode, klime i slično za razvoj poljoprivrede su potencijalno zadovoljavajući.

Grad karakteriše umjereno kontinentalna klima. Posljednjih godina, vremenske prilike nisu išle na ruku poljoprivrednim proizvođačima, zbog elementarnih nepogoda (poplave, grada, suša i slično). U obzir treba uzeti i prognoze da nas čekaju periodi dužih i intenzivnijih suša, kiše i grada, što zahtijeva veće ulaganje u sisteme navodnjavanja, protivgradne zaštite, regulacije vodotokova i edukacije stanovništva.

Agro-ekološke karakteristike Grada determiniše i reljef prostora. U ravnicama, uz rijeku Spreču, organizuje se proizvodnja ozimih strmih žitarica i kukuruza, povrća i slično.

Na višim nadmorskim visinama značajan je dio pašnjaka i livada pogodnih za razvoj stočarstva. Najznačajniji poljoprivredni resurs Grada predstavlja zemljište. Pedološka struktura zemljišta je slijedeća:

- Aluvijalna i semiglejna 10 % u dolini rijeke Spreče.
- Pseudoglej 60 % u brdskim dijelovima.
- Sionica 30 % u brdskim dijelovima Grada.

Privatna gazdinstva na području Grada su mala i isparcelisana.

Najčešće nisu osposobljena za robnu proizvodnju i da stvaraju dovoljno viškova za tržište te u većoj ili manjoj mjeri proizvode za vlastite potrebe.

Na malim posjedima nije moguće zasnivati ozbiljniji razvoj ratarske proizvodnje iz slijedećih razloga:

- Smanjena mogućnost primjene mehanizacije,
- Otežano odvodnjavanje i navodnjavanje,
- Poštivanje plodoreda,
- Gradnja infrastrukture i slično.

Usitnjenost i fragmentacija zemljišta ima za posljedice slijedeće: nizak stepen produktivnosti poljoprivredne proizvodnje, visoki transportni troškovi, mala ulaganja u poboljšanje kvaliteta zemljišta, nepovoljni uslovi tržišta zemljištem, otežana zaštita okoliša. Vlasnička struktura poljoprivrednog zemljišta pokazuje da u poljoprivredi dominira privatni sektor, mada je u predratnom periodu i državni sektor bio znatan, što se vidi iz slijedećeg pregleda:

Tabela 36. Struktura upotrebe zemljišta

Kategorija zemljišta	Površina ukupno (ha)	%
Oranice i vrtovi	8.983,44	41,59%
Voćnjaci	1.702,08	7,88%
Vinogradi	0	0,00%
Livade	1.023,84	4,74%
Ukupno obradivo zemljište	11.709,36	54,21%
Pašnjaci	1.477,44	6,84%
Ribnjaci	0,0505	0,00%
Ukupno poljoprivredno zemljište	13.186,80	61,05%
Šumsko tlo	6.652,80	30,80%
Neplošno tlo	1.760,40	8,15%
Ukupno	21.600,05	100,00%
-Privatno	18.144,04	84%
-Državno	3.456,01	16%

Izvor podataka: Katastar organa uprave grada Gračanica

Na osnovu podataka iz prethodne tabele može se zaključiti sljedeće:

- U ukupnoj strukturi poljoprivrednog zemljišta najveće učešće imaju njive sa 41,59 % i šume 30 %.
- U privatnom sektoru nalazi se 18.144 ha ili 84 % a u državnom vlasništvu 3.456 ha ili 16 %.

Poljoprivredna proizvodnja u Gradu organizovana je putem Zemljoradničke zadruge „Gračanka, koja je jedna od najboljih zadruga na području BiH, privatnih poljoprivrednih gazdinstava i Udruženja poljoprivrednika poljoprivrednih inženjera i tehničara.

Zemljoradnička zadruga „Gračanka“ osnovana je 1954. godine, i između ostalog, zadruga se bavi i proizvodnjom voća i povrća.

Ključne kulture povrća su krastavac-kornišon, mrkva, cvekla, kupus, paradajz, paprika i luk, a ključne kulture voća su šljiva, višnja, kruška i jabuka.

Proizvodi su namijenjeni industrijskoj preradi i potrošnji u svježem stanju, a pored plasmana na domaće tržište, zadruga uspješno izvozi i u Evropsku uniju.

Jedan od općih uslova za ostvarivanje prava na novčanu podršku je da je korisnik upisan u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar clijenata. U navedene registre koje vodi Odsjek za privredu, poljoprivredu i ruralni razvoj prema stanju u maju 2022. godine upisano je ukupno 2.917 poljoprivrednih gazdinstava i to 2.775 porodičnih gazdinstava i 142 pravna subjekata (28 privrednih društava, 3 zadruge, 107 obrta, 2 udruženja i 2 ostali pravni subjekti).

Sredstva podrške iz Budžeta grada realizirana su u skladu sa članom 19. Odluke o izvršavanju Budžeta grada za 2021. godinu i na osnovu Odluke Gradonačelnika o raspodjeli sredstava budžeta-podrška poljoprivredi za 2021. godinu. Grad Gračanica je u 2021. godini izvršio isplatu sredstava namijenjenih za poljoprivredu u ukupnom iznosu od 139.474,74 KM, a utrošak sredstava predstavljen je u narednoj tabeli:

Tabela 37. Realizacija novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju iz Budžeta Grada Gračanica za 2021. godinu

R. br.	Vrsta proizvodnje/podrške	Visina podrške KM/jedinica mjere	Ukupan iznos podrške (KM)
1.	Nabavka steonih junica iz uvoza	200,00 KM/grlo	4.600,00
2.	Proizvodnja konzumnih jaja	0,20 KM/kljun	4.811,00
3.	Uzgoj pčelinjih zajednica	5,00 KM/košnica	13.045,00
4.	Uzgoj matičnog jata-pilenke teške roditeljske linije	0,20 KM/kljun	8.722,00
5.	Muzna grla u liniji otkupa mlijeka	60,00 KM / grlo	52.680,00
6.	Proizvodnja pilećeg mesa	0,02/kljun	34.047,24
7.	Proizvodnja povrća i jagode u plasteniku	0,50 m ²	5.249,50
8.	Tov junadi	40,00 KM/ grlo	16.320,00
	U K U P N O		139.474,74

Izvor podataka: Služba za pod. lok. razvoj i finansije (Referat poljoprivrede)

Iz navedenih podataka vidimo da je najveći iznos sredstava isplaćen za poticaj dvije strateške proizvodnje, govedarstvo i peradarstvo.

Pravo na podršku za svako grlo u liniji otkupa mlijeka ostvarili su vlasnici grla sa područja Grada Gračanica u čije ime je organizator otkupa mlijeka Gradskoj službi podnio zahtjev koji sadrži odobreno rješenje sa obračunom za novčane podrške iz kantonalnog budžeta. Isplaćeno je 52.680,00 KM za 878 muznih grla.

Pravo na podršku za svako utovljeno pile ostvarili su korisnici koji su ostvarili novčane podrške iz kantonalnog budžeta. Na području Grada Gračanica isplaćeno je 34.047,24 KM za 1.702.362 tova pilića, a na isti način isplaćeni su i podsticaji proizvodnju konzumnih jaja za 24.055 koka u iznosu od 4.811,00 KM, uzgoj matičnog jata-pilenke teške roditeljske linije za 43.610 kljunova u iznosu od 8.722,00 KM te proizvodnju povrća i jagode u zaštićenom prostoru za 10.499 m² u iznosu od 5.249,50 KM.

Pravo na podršku za tov junadi ostvarili su korisnici koji su dostavili obračun obrazca za novčanu podršku za tov junadi iz federalnog budžeta, a za tu svrhu iz Budžeta Grada Gračanica isplaćeno je 16.320,00 KM za 408 grla tovnih junadi.

Pravo na podršku za svaku košnicu ostvarili su proizvođači sa područja Grada Gračanica za koje je Gradskoj službi podnesen zahtjev od strane udruženja pčelara „Bagremovac“ Gračanica i „Lipa“ Stjepan Polje. Novčana podrška isplaćena je za 2.609 košnica, u ukupnom iznosu od 13.045,00 KM.

Zemljoradnička zadruga „Gračanka“ je i ove godine zbog nedostatka kvalitetnih grla na našem tržištu, za svoje kooperante organizavala nabavku steonih junica iz inostranstva. Kako se radi o strateški važnom projektu i skupim grlima, pravo na podršku ostvarili su proizvođači sa područja Grada Gračanica za svako grlo za koje je dostavljen dokaz o izvršenoj kupovini grla. Novčana podrška isplaćena je za 23 grla, u ukupnom iznosu od 4.600,00 KM.

Pored novčane podrške, veoma bitno je istaknuti i institucionalnu podršku Grada u 2021. godini. Šalter za poljoprivredu je radio bez prekida, a veliki dio usluga je pružan i putem telefona ili elektronske pošte. Izdavanje i ovjera dokumentacije za poticaje oslobođena je od plaćanja administrativna takse. Zahtjeve za kantonalne podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju poljoprivredni proizvođači podnose Gradskoj službi nadležnoj za poslove

poljoprivrede zajedno sa dokumentacijom. Zakonski rok za rješavanje zahtjeva i dostavljanje rješenja Ministarstvu TK radi isplate je 30 dana. Zbog teške situacije u poljoprivredi i što brže naplate odobrenih sredstava novčane podrške, u Odsjeku za poljoprivredu uveden je poseban režim rada čak i u dane vikenda, čime je omogućeno rješavanje zahtjeva u veoma kratkom roku, a većina je riješena u roku od 24 do 48 sati.

Podrška primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji

U toku 2021. godine ukupna novčana podrška ostvarena je u iznosu od 2.124.838,00 KM, što je za 2,02 % povećanje u odnosu na 2020. godinu. U 2021. godini povećane su novčane podrške iz Budžeta Kantona za 18,79 % sa 755.631 KM na 897.634 KM, a novčane podrške iz Budžeta FBiH smanjene su za 7,53 % sa 1,33 miliona KM na 1,23 miliona KM.

U strukturi izvora finansiranja u 2020. godini na novčane podrške iz budžeta Tuzlanskog kantona odnosilo se 42,25 % ili 897.634 KM, a iz budžeta Federacije BiH 57,76 % ili 1.227.204 KM.

Tabela 38. Podrška primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji po izvorima finansiranja u periodu 2008. - 2021. godine

Godina	Izvori finansiranja u KM			Index
	Budžet TK	Budžet FBiH	UKUPNO	
2008	1.469.733	934.058	2.403.791	baza
2009	849.240	1.354.117	2.203.357	91,66
2010	952.782	1.690.906	2.643.688	109,98
2011	945.355	1.289.309	2.234.664	92,96
2012	881.179	1.289.309	2.170.488	90,29
2013	786.315	1.188.710	1.975.025	82,16
2014	405.041	1.593.546	1.998.587	83,14
2015	373.769	1.649.605	2.023.374	84,17
2016	408.775	1.686.141	2.094.916	87,15
2017	385.211	1.599.849	1.985.060	82,58
2018	411.981	1.299.973	1.711.954	71,22
2019	399.384	1.261.407	1.660.791	69,09
2020	755.631	1.327.103	2.082.734	86,64
2021	897.634	1.227.204	2.124.838	88,40
Ukupno 2008-2021	9.922.030	19.391.237	29.313.267	

Izvor podataka: Služba za pod. lok. razvoj i finansije (Referat poljoprivrede)

U periodu od 2008. do 2014. godine ukupne podrške primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji kontinuirano opadaju, od 2014. do 2016. godine rastu, a od 2017. do 2019. godine opadaju, a u 2020. godini su u porastu za 25,42 % u odnosu na 2019. godinu, a u 2021. godini su u porastu za 2,02 % u odnosu na 2020. godinu.

U prethodnih četrnaest godina (od 2008. do 2021. godine) povučeno je ukupno 29.313.267,00 KM ili prosječno godišnje 2,09 miliona KM podsticaja za primarnu poljoprivrednu proizvodnju.

Na osnovu ukupnih kretanja u poljoprivredi može se zaključiti da programi novčanih podrški pozitivno utiču na rezultate započetih i otvaranje novih procesa u poljoprivrednom sektoru na području našeg Grada, s ciljem da se ostvari: povećanje obima poljoprivredne proizvodnje, zadovoljenje domaćeg tržišta vlastitim proizvodima, stvaranje tržišno orijentisanih

proizvođača, povećanje sjetvenih površina i privođenje kulture neobrađenog obradivog poljoprivrednog zemljišta i veće zapošljavanje.

Broj registrovanih poljoprivrednih proizvođača raste. U registar poljoprivrednih proizvođača prema podacima iz maja 2022. godine upisano je ukupno 2.917 poljoprivrednih gazdinstava i to 2.775 porodičnih gazdinstava i 142 pravna subjekata (28 privrednih društava, 3 zadruge, 107 obrta, 2 udruženja i 2 ostali pravni subjekti).

11. RANG RAZVIJENOSTI

Federalni zavod za programiranje razvoja u dokumentu Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji Bosne i Hercegovine je sagledao osnovne društveno-ekonomske pokazatelje razvoja FBiH, te izvršio rangiranje lokalnih zajednica prema nivou razvijenosti.

Do 2018. godine, za utvrđivanje indeksa razvijenosti, korišteni su sljedeći pokazatelji: stepen zaposlenosti stanovništva, stepen nezaposlenosti stanovništva, broj učenika osnovnih i srednjih škola na 1.000 stanovnika, odsutno stanovništvo u odnosu na popis iz 1991. godine i poreski prihodi po glavi stanovnika. Od 2018. godine za izradu indeksa razvijenosti kantona i jedinica lokalne samouprave, u Federaciji BiH, koriste se sljedeći indikatori: prihodi od poreza na dohodak po stanovniku, stepen zaposlenosti, kretanje stanovništva, udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu i stepen obrazovanje radne snage.

Na osnovu indeksa razvijenosti, izvršeno je rangiranje razvijenosti lokalnih zajednica. Prema rangu razvijenosti, Gračanica, sa indeksom razvijenosti od 0,86, se nalazi na 24. mjestu u trećoj grupi od 79 općina/gradova FBiH. Tuzlanski kanton se nalazi na šestom mjestu po rangu razvijenosti od 10 kantona u FBiH, u II grupi od tri grupe.

Od 79 Općina/Gradova FBiH, 7 je u prvoj grupi sa indeksom razvijenosti od 1,28 do 2,34, u drugoj grupi je 11 sa indeksom od 1,01 do 1,23; u trećoj grupi je 31 sa indeksom od 0,75 do 0,99, u Četvrtoj grupi je 17 sa indeksom od 0,64 do 0,74; u petoj grupi je 13 općina/gradova sa indeksom od 0,30 do 0,58.

U nastavku su predstavljeni indikatori nivoa razvijenosti za 15 od 79 općina/gradova FBiH.

Tabela 39. Nivo razvijenosti (za 15 od 79) općina/gradova FBiH u 2021. godini

Naziv općine/grada	Prihod od poreza na dohodak po stanovniku	Stepen zaposlenosti u %	Kretanje stanovništva 2013.-2021.	Učešće starog stanovništva	Stepen obrazovanja radne snage	Index	Rang	Grupa
0	1	2	3	4	5	6	7	8
Centar Sarajevo	3,94	4,02	0,86	0,80	1,28	2,34	1	I
Novo Sarajevo	2,99	1,98	1,00	0,88	1,27	1,73	2	I
Ilidža	1,59	1,46	1,58	1,07	1,14	1,39	3	I
Trnovo	2,51	0,97	1,79	0,44	0,69	1,38	4	I
Stari Grad Sarajevo	2,27	1,32	0,71	0,78	1,24	1,34	5	I
Novi Grad Sarajevo	1,77	1,09	1,38	0,98	1,15	1,31	6	I
Vogošća	1,39	0,86	1,88	1,14	1,05	1,28	7	I
Doboj-Jug	1,25	1,59	1,03	1,21	1,04	1,23	8	II
Grad Tuzla	1,41	1,57	1,01	0,83	1,13	1,22	9	II
Grad Mostar	1,35	1,37	1,07	0,91	1,19	1,20	10	II
Tešanj	0,80	1,31	1,28	1,20	0,89	1,08	13	II
Grad Gračanica	0,69	1,04	1,08	0,99	0,98	0,94	24	III
Grad Lukavac	0,88	0,90	0,85	0,91	0,99	0,90	31	III
Grad Gradačac	0,59	0,96	1,02	1,01	0,81	0,86	35	III
Grad Srebrenik	0,46	0,65	1,08	1,03	0,86	0,79	44	III

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja „Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2021.“

U grupu III spadaju: Grude, Vitez, Grad Visoko, Banovići, Kreševo, Grad Gračanica, Posušje, Neum, Kiseljak, Kakanj, Grad Živinice, Usora, Grad Lukavac, Jablanica, Kupres, Travnik, Grad Gradačac, Grad Ljubuški, Grad Konjic, Novi Travnik, Grad Čapljina, Žepče, Bugojno, Maglaj, Doboj-Istok, Grad Srebrenik, Donji Vakuf, Busovača, Grad Orašje, Breza i Jajce.

12. UNAPREĐENJE POSLOVNOG OKRUŽENJA - ULOGA JLS

Uloga JLS u unapređenju poslovnog okruženja definisana je Strategijom lokalnog razvoja za period 2016-2020. godine, u kojoj su predloženi i usvojeni slijedeći sektorski ciljevi ekonomskog razvoja:

- **Stvoreno povoljno poslovno okruženje u Gradu Gračanica**
- **Omogućen razvoj poljoprivrede i ruralnih područja**
- **Razvijeni i promovisani turizam i kulturno-historijsko naslijeđe**

U procesu stvaranja povoljnog poslovnog okruženja u Gradu Gračanica polazi se od slijedećih prioriteta:

- intenziviranje i institucionalizovanje komunikacije sa privrednicima i potencijalnim investitorima;
- poboljšanje efikasnosti administrativnih procedura i umanjenje barijere za rad privrednog sektora;
- poboljšanje organizacije tradicionalnih privrednih sajмова i efekta sajмова u privlačenju investitora;
- intenziviranje razvoja poljoprivrede;
- iniciranje sistemskog pristupa u razvoju turizma – razvoj turističkih proizvoda.

Podsticaji u periodu COVID pandemije:

Nakon što je u martu 2020. godine proglašeno stanje nesreće u Federaciji Bosne i Hercegovine, formiran je krizni štab Grada Gračanica na čelu sa Gradonačelnikom Nusretom Helićem. Odmah su poduzete mjere prevencije, što je u tom periodu bilo najvažnije za očuvanje zdravlja i života građana i odvijanje radnih procesa.

Gradsko vijeće Gračanica na sjednici održanoj 30.04.2020. godine donijelo je Odluku o izmjeni propisa Grada Gračanica s ciljem obezbjeđenja pomoći za ublažavanje posljedica pandemije Covid-

19. Gradonačelnik Grada Gračanica je donio Rješenje o imenovanju Komisije za dodjelu pomoći iz Budžeta Grada Gračanica privrednim društvima i obrtima u cilju sanacije posljedica u privredi uzrokovanih pandemijom Corona virusa COVID-10. Donesen je Pravilnik o kriterijima, naČinu i postupku raspodjele sredstava iz Budžeta Grada Gračanica u svrhu pomoći privrednim društvima i obrtima u cilju sanacije posljedica u privredi uzrokovanih pandemijom corona virusa COVID 19.

Raspisan je Javni poziv za dodjelu jednokratne pomoći Grada Gračanica privrednim društvima i samostalnim djelatnostima u cilju sanacije posljedica u privredi uzrokovanih pandemijom Corona virusa COVID 19. Dodijeljene su jednokratne pomoći privrednim subjektima u iznosu od 210.290,00 KM.

Poticaji privredi na području Grada Gračanica u periodu 2018.-2021. godine

Prema podacima anketiranja JLS (Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2020.) prema udjelu subvencija i grantova za mala i srednja preduzeća u ukupnim subvencijama i grantovima Grad Gračanica se nalazi na trećem mjestu u Tuzlanskom kantonu.

Grad Gračanica je u saradnji sa UNDP projektom ekonomskog i okolišnog upravljanja MEG u 2018., 2019. i 2020. godini implementirali pilot projekat vezan za dodjelu poticaja privrednim društvima i obrtima s područja Grada Gračanica s ciljem unapređenja konkurentnosti Gračaničkih kompanija nabavkom opreme i/ili alata koji će doprinijeti:

- 1) povećanju proizvodnih kapaciteta za postojeće proizvode,
- 2) povećanju stepena finalizacije postojećih proizvoda i/ili
- 3) omogućiti proizvodnju novog finalnog proizvoda.
- 4) u 2020. godini smo dodali još jedan kriteriji a to je zaštita od širenja SARS - Covid 19 virusa.

Firme iz Gračanice kojima se dodijele poticaji su imale obavezu da finansijski učestvuju u implementaciji projekta sa minimalno 20%, te da za određeni iznos poticaja izvrše zaposlenje osoba kako slijedi:

- 5.000 KM za subjekte male privrede koji će zaposliti najmanje 2 osobe
- do 10.000 KM za subjekte male privrede koji će zaposliti od 3 do 5 osoba,
- do 20.000 KM za subjekte male privrede koji će zaposliti od 6 do 10 osoba,
- do 30.000 KM za subjekte male privrede koji će zaposliti 11 ili više osoba.

Ukupno posmatrajući Grad Gračanica i MEG projekat su tokom trogodišnje implementacije poticaja utrošili 219.360,47 KM, a za navedeni iznos Gračaničke kompanije su kreirale 83 nova radna mjesta, te implementirale projekte u ukupnom iznosu od 931.051,70 KM.

U 2018. godini Grad Gračanica je dodijelio ukupno 79.732,47KM za 7 kompanija koje su kreirale 28 novih radnih mjesta, te implementirale projekte u vrijednosti od 691.886,70 KM.

Tabela 40. Pregled poticaja iz 2018. godine

	Obučarski obrt „STEP“	Obrtnička djelatnost „MIS TEKSTIL“	„WIRAC. NET“ d.o.o	„SEMING“ d.o.o	„HS BAUKOP“ d.o.o	„PLAMINGO“ d.o.o.	„ZEKA COMERC“ d.o.o.	UKUPNO
Ukupna vrijednost projekta (KM)	10.764	12.006,70	20.380	7.686	15.000	606.050	20.000	691.886,7
Učešće općine i MEG projekta (KM)	8.000,00	9.556,00	10.000,47	5.226,00	4.950,00	27.000,00	15.000,00	79.732,47
Ukupan broj novozaposlenih	3	3	4	2	2	8	6	28

Izvor: Služba za poslove Gradonačelnika i Gradskog vijeća Grada Gračanica

U 2019. godini Grad Gračanica je dodijelio ukupno 53.628 KM za 6 kompanija koje su kreirale 18 novih radnih mjesta, te implementirale projekte u vrijednosti od 81.795 KM.

Tabela 41. Pregled poticaja iz 2019. godine

	Index d.o.o.	„MIS TEKSTIL“ - obrt	"WIRAC. NET" d.o.o.	"SEMING" d.o.o.	Zanatska radnja "Nova Fronta" - obrt	"ZEKA COMERC " d.o.o.	Total
Ukupna vrijednost projekta (KM)	15.000	12.583	22.500	6.632	12.985	12.095,2	81.795
Učešće općine/grada i MEG projekta (KM)	10.000	9.563	10.000	4.509	10.000	9.555,18	53.628
Ukupan broj novozaposlenih	3	4	3	2	3	3	18

Izvor: Služba za poslove Gradonačelnika i Gradskog vijeća Grada Gračanica

Napomena: Budžetom Grada Gračanica i MEG projekta za dodjelu poticaja je planirano ukupno 80.000,00 KM, a iz navedenog tabelarnog pregleda vidimo da je utrošeno samo 53.627,18 KM, razlog je što na adresu Grada Gračanica nije pristigao dovoljan broj aplikacija, te je iznos od 26.372,82 KM ostao neutrošen.

U 2020. godini Grad Gračanica je dodijelio ukupno 86.000,00 KM za 8 kompanija koje su kreirale 37 novih radnih mjesta, te implementirale projekte u vrijednosti od 157.370,00 KM.

Tabela 42. Pregled poticaja iz 2020. godine

	Total bau	Plastic and steel	school& school	domadom	Wirac net	KS Šarm	ZEKA	Tursun prom	Total
Ukupna vrijednost projekta	25.000	13.500	7.500	12.491	24.480	6.373	8.026	60.000	157.370
Učešće gradske uprave (KM)	20.000	10.000	6.000	10.000	10.000	5.000	5.000	20.000	86.000
Broj novozaposlenih	6	11	3	3	3	2	2	7	37

Izvor: Služba za poslove Gradonačelnika i Gradskog vijeća Grada Gračanica

U aprilu 2021. godine predstavnici Investicijske fondacije IMPAKT Sarajevo potpisali su Ugovor o partnerstvu na realizaciji programa podrške preduzetništvu kroz IMPAKT Inkubator poslovnih ideja na području Grada Gračanica sa gradonačelnikom Grada Gračanica. U sklopu zajedničke saradnje između Investicijske fondacije IMPAKT i Grada Gračanica u 2021. godini realizovan je program IMPAKT inkubator poslovnih ideja. Program je realizovan uz podršku Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC). Formirano je 5 novih inovativnih biznisa od strane mladih osoba do 35 godina, utrošena su sredstva u iznosu odnosno vrijednost projekta u 2021. godini po izvorima 40.000,00 KM.

koji između ostalog, obuhvata program preduzetničke obuke te finansijsku, stručnu i mentorsku podršku za 5 novih poslovnih poduhvata na području Grada.

IMPAKT inkubator poslovnih ideja predstavlja sveobuhvatan program inkubacije poslovnih ideja odnosno podrške realizaciji poslovnih ideja i sastoji se iz sljedećih komponenti:

- Preduzetnička obuka u trajanju od 6 dana u periodu od maksimalno 2 mjeseca fokusirana na razvoj poslovnog plana i poslovnog modela te jačanje preduzetničkih vještina, prilikom čega učesnici obuke imaju kontinuiranu stručnu i mentorsku podršku trenera u izradi zadataka i finalnoj izradi poslovnog plana i poslovnog modela.
- Priprema i realizacija prezentacije poslovnih ideja pred stručnom komisijom za ocjenu poslovnih planova i poslovnih modela.
- Dodjela bespovratne finansijske podrške u iznosu do 5.000 KM za najbolje pozitivno ocijenjene poslovne ideje (do 5 poslovnih ideja na području Grada Gračanica)

- Stručnu i mentorsku podršku u daljem rastu i razvoju biznisa u skladu sa procijenjenim potrebama.

U okviru USAID-ovog Programa podrške marginaliziranim grupama (PPMG) - Programa podrške marginalizovanim grupama žena, koji je započeo u 2020. godini, a završen u 2021. godini, udruženim sredstvima Grada Gračanica i USAID/PPMG formiran je preduzetnički fond za žene, iz kojeg su dodijeljena sredstva putem javnog poziva te je registrovano 6 biznisa od strane nezaposlenih ženskih osoba starosti do 35 godina.

U 2021. godini najznačajniji implementirani projekti koji doprinose stvaranju povoljnog poslovnog okruženja za privlačenje investicija i zaposlenosti su:

- Zbog pandemije COVID-19 Sajam Grapos-expo nije održan u 2021. godini kao ni u 2020. godini.

Od 2010. godine kontinuirano se realizuje Mjera 1.1.2.3. Podrška sajmu GRAPOS EXPO (sajam privrede) (2016-2020). Sajam GRAPOS EXPO je razvojni projekat koji predstavlja privrednu aktivnost sajamske priredbe malog i srednjeg poduzetništva i ostalih aktera razvoja poduzetničke klime i privrednog i ekonomskog razvitka u općini/gradu Gračanica i šireg okruženja tj. Tuzlanskog kantona i same Federacije BiH. Sajam je održavan u općini/gradu Gračanica u aprilu mjesecu od 2010. do 2019. godine. Inicijativu uspostave projekta sajma poduzetništva i obrta u Gračanici 2009. godine dali su Udruženje poslodavaca i samostalnih privrednika Gračanica i Obrtnička komora Tuzla, a istu su prihvatili općina Gračanica, Boms-expo d.o.o. i Njemačka tehnička saradnja – GTZ te zajedno nastavili na stvaranju uvjeta za ostvarenje tog projekta. Inicijativi se pridružio Klaster plastičara i alatničara BiH. Sajam predstavlja privrednu aktivnost malog i srednjeg poduzetništva i svih drugih aktera razvoja poduzetničke klime te privrednog i ekonomskog razvoja opštine Gračanica, Tuzlanskog kantona i cijele BiH.

- Nastavljena je realizacija Projekta 1.1.3.3. Jačanje konkurentnosti na tržištu rada - stručno osposobljavanje (volontiranje) (2016-2020) u cilju podrške zapošljavanju nezaposlenih osoba u 2021. godini te je Grad Gračanica u tu svrhu utrošio iznos od 58.897 KM.

- Projekat 1.1.3.4. Podrška mladima stipendiranjem i kreditiranjem (2016-2020) ostvaruje se kontinuirano svake godine. U 2021. godini je dodijeljeno ukupno 122 stipendije, 2 stipendije više u odnosu na 2020. godinu, od toga 71 studentima i 51 učenikima u slijedećih pet kategorija: boračka populacija, slabije materijalno stanje, nadareni učenici/studenti, deficitarna zanimanja i učenici generacije.

Ukupno posmatrajući Grad Gračanica i MEG projekat su tokom trogodišnje implementacije poticaja 2018.-2020. godine utrošili 219.360,47 KM, a za navedeni iznos Gračaničke kompanije su kreirale 83 nova radna mjesta, te implementirale projekte u ukupnom iznosu od 931.051,70 KM.

U skladu sa informacijama navedenim u Tabeli 42., možemo zaključiti da je nakon implementacije projekata od strane gore navedenih privrednih subjekata na području Grada Gračanica u 2020. godini kao rezultat unaprijeđeno poslovanje 8 kompanija te da broj novouposlenih iznosi **37**.

Ukupan iznos sredstava sa kojima su Grad Gračanica i UNDP MEG projekat sufinansirali gore navedene projekte je iznosio **86.000 KM** od čega je odnos učešća Grada Gračanica i **UNDP MEG projekat (50% : 50%)**.

Ukupna vrijednost projekata svih 8 kompanija sa učešćem Grada i UNDP MEG projekta je iznosio: **157.370 KM**.

Kao finalni zaključak možemo reći da je na području Grada Gračanica zaposleno **37** novih radnika, te implementirane investicije u iznosu od **157.370 KM** koje će doprinijeti razvoju poslovanja **8** privrednih subjekata.

- U okviru Projekta 2.4.2.3. Usklađivanje i harmonizacija podataka zemljišne knjige i katastra (2016-2020), procesom harmonizacije katastra i zemljišno knjižnih podataka do kraja 2021. godine obuhvaćeno je jedanaest KO (katastarskih općina), sa ukupno 57.465 parcele ukupne površine 13.043 ha. Za harmonizaciju ostalo je još 9 KO sa (26.161 parcela i 4.403 objekta), ukupne površine od 13.141 ha ili 50,19 % ukupne površine KO.

Tabela 43. Pregled zbirnih indikatora harmonizacije katastra i zemljišno knjižnih (ZK) podataka obuhvaćenih u periodu 2016.-2021. godine – Grad Gračanica

Opis	Broj K.O.	Broj parcela	Broj objekata	Površina KO u
Ukupno za harmonizaciju ZK i katastra nekretnina				
	20	81.883	15.267	26.184
Obuhvaćeno harmonizacijom ZK i katastra nekretnina po godinama				
2016.	2	16.220	4.559	3.021
2017.	2	12.685	2.173	2.797
2018.-2019.	3	12.986	2.545	3.450
2020.-2021.	4	15.574	1.587	3.775
Ukupno 2016-2021.god	11	57.465	10.864	13.043
Ostaje za harmonizaciju	9	26.161	4.403	13.141
Ostaje za harmonizaciju u %	45,00 %	31,95 %	28,84 %	50,19 %

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica (Katastar organa uprave)

Broj parcela po katastarskim Općinama obuhvaćenih harmonizacijom daje se u narednoj tabeli:

Tabela 44. Katastarske Općine sa brojem parcela obuhvaćenih procesom harmonizacije katastra i zemljišno knjižnih podataka u periodu 2016.-2021. godine – Grad Gračanica

R. br.	Katastarska Općina	Broj parcela po godinama				
		2016	2017	2018-2019	2020-2021	Ukupno
1	Gračanica	11.527			563	12.090
2	G.Orahovica	4.693			147	4.840
3	Donja Lohinja		5.632		302	5.934
4	Donja Orahovica		7.053		311	7.364
5	Miričina			3.850	63	3.913
6	Lukavica			4.615	-	4.615
7	Stjepan Polje			4.521	1.065	5.586
8	Babići				3.740	3.740
9	Lohinja Gornja				2.315	2.315
10	Malešići				4.652	4.652
11	Rašljeva				2.416	2.416
	Ukupno	16.220	12.685	12.986	15.574	57.465

Izvor: Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko pravne poslove Grada Gračanica (Katastar organa uprave)

U toku 2016. godine, usaglašeni su podaci zemljišne knjige i katastra za oko 90 % parcela u K.O. Gračanica i KO Gornja Orahovica. Kao prva, za harmonizaciju podataka, izabrana je najveća urbana i najsloženija po obimu posla, KO Gračanica sa 11.527 parcela i uz nju KO Gornja Orahovica sa 4.693 parcele. U decembru 2016. godine, potpisan je drugi sporazum između Općina i FGU (Federalna geodetska uprava), o harmonizaciji katastarskih i zemljišnoknjižnih podataka za dvije nove KO i to: KO Donja Lohinja – Pribava za 5.632 parcele i KO Orahovica Donja za 7.053 parcele, za koje je vršena harmonizacija u 2017. godini. Ove dvije KO, sa već harmonizovanim KO, čine cjelinu prema podacima zemljišne knjige (po starom premjeru), a to su KO Gračanica i KO Orahovica. Sredinom 2018. godine, objavljen je novi javni poziv za harmonizaciju katastarskih i zemljišno knjižnih podataka za tri KO i to: MiriČina, Lukavica i Stjepan Polje. U 2020. godini harmonizacijom su obuhvaćene još 4 KO (Babići, Lohinja Gornja, Malešići i Rašljeva).

Realizacija prve faze poslova, koja se odvija u Općinskoj upravi/Gradskoj upravi, predaja baze podataka katastra nekretnina, pregled i ovjera prijavnih listova, pregled i ovjera elaborata o etažiranju stambenih zgrada i sl. je završena. U drugoj fazi poslovi se odvijaju u Zemljišnoknjižnom uredu Općinskog suda.

Posebna važnost u realizaciji projekta daje se promociji projektnih aktivnosti u javnosti. Prije početka procesa zamjene/ustopostave zemljišne knjige i u toku trajanja tog procesa, provodi se kampanja informisanja javnosti koja se sastoji od:

- Oglašavanja na uobičajenim mjestima za oglašavanje na području mjesne nadležnosti, a posebno na području predmetne katastarske Općine,
- Odražavanja informativnih sastanaka po mjesnim zajednicama,
- Objave oglasa o zamjeni/ustopostavi zemljišne knjige na službenom web portalu,
- Promociji projektnih aktivnosti putem lokalnih medija (radio, TV, web portali).

Na IV. Kongresu o katastru u Bosni i Hercegovini s međunarodnim učešćem, koji je održan od 29. do 31. oktobra 2019. godine u Neumu potpisan je ugovor o nastavku Projekta izgradnje kapaciteta za unapređenje zemljišne administracije i procedura u BiH - CILAP projekta za naredne dvije godine.

Predstavnici nadležne gradske službe prisustvovali su pripremnom sastanku održanom 21.10.2019. godine u prostorijama Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove sa predstavnicima općinskih sudova i općina/gradova, čije su katastarske općine predloženu za fazu IX u realizaciji Projekta registracije nekretnina. Također, uposlenici Gradske uprave Gračanica su prisustvovali obuci na temu korištenja softvera RCN – registar cijene nekretnina.

Nakon održanog sastanka i zvaničnog potpisivanja Ugovora o nastavku projekta Gradu Gračanica dostavljen je prijedlog Sporazuma o zajedničkoj implementaciji aktivnosti na sistematskom ažuriranju podataka o nekretninama između evidencija katastra i zemljišne knjige za KO Malešići, Babići, Gornja Lohinja i Rašljeva. Po potpisivanju Sporazuma slijede daljnje aktivnosti u svrhu realizacije faze IX u Projektu registracije nekretnina.

Prostor grada Gračanica po novom premjeru je podijeljen na 20 katastarskih općina (skraćena oznaka KO). U periodu 2016.-2019. godine harmonizacija je izvršena za 7 KO, a u 2020.

godini u proces harmonizacije uključene su 4 nove KO (Babići, Lohinja Gornja, Malešići i Rašljeva). Za harmonizaciju je ostalo 9 KO (Škahovica, Piskavica, Soko, Doborovci, Džakule, Skipovac Donji i Skipovac Gornji, Vranovići i Prijeko Brdo.) Grad Gračanica će po javnom pozivu FGU (Federalne geodetske uprave) kandidovati preostale KO, (vjerovatno na 2-3 poziva), kako bi se harmonizacija provela za prostor cijelog grada. Radi se o obimnom poslu koji će trajati nekoliko godina, a za koji su potrebna velika novčana sredstva i za očekivati je da će se potpisati još ugovora kako bi se započeti posao završio. Projekat se provodi na teritoriji cijele BiH, a finansira se sredstvima kredita Asocijacije za međunarodni razvoj, budžetskim sredstvima entiteta BiH i donatorskim sredstvima.

U 2021. godini kao i u 2020. godini zbog pandemije korona virusa COVID-19 nije organizovana izložba stočarstva Gračanica – Doboj Istok. Izložba se organizuje kontinuirano od 2010. godine. Mjera M 1.2.1.8. Podrška izložbi stočarstva Gračanica-Doboj Istok (2016-2020) se realizuje u cilju popularizacije govedarstva i razvijanja takmičarskog duha, **Zemljoradnička zadruga "Gračanka"** Gračanica u partnerstvu sa općinom/gradom Gračanica i Doboj Istok 2019. godine organizovala je jubilarnu Desetu izložbu stočarstva i ruralnog stvaralaštva Gračanica - Doboj Istok 2019 04. i 05.10.2019. godine u Stjepan Polju, na nogometnom igralištu. **U okviru sajma održani su:**

- **okrugli stol** na teme Strategija razvoja zadrugarstva u FBiH te Zadruge kao proizvođačke organizacije.
- promocija značaja konzumacije mlijeka i mliječnih proizvoda za zdravlje ljudi, rast i razvoj djece, uz degustaciju u centru grada.
- predstavljan ogledni **Pioneer hibrida kukuruza** na oglednoj parceli u Gračanici.
- **predstavljena** najkvalitetnija mliječna grla, rasplodne junice, mlade junice, žensku i mušku telad, ovnove, konje i druge proizvode karakteristične za naše područje.

13. ZAKLJUČCI

Tokom 2017. godine u okviru projekta GIZ EU Prolocal izvršeno je anketiranje odabranih poslovnih subjekata, vodećih privrednih djelatnosti proizvodnje i prerade drveta, plastike i metala.

Sumirani rezultati anketa objavljeni su u dokumentu „Analiza lanca vrijednosti“. Rezultati ove analize ukazuju da se i u 2021. godini većina privrednih subjekata suočava sa značajnim problemima (tržišta, ljudskih resursa, tehnologija i uslova privređivanja), od kojih su mnogi zajednički bez obzira na industrijsku granu.

Tržište. Većina privrednih subjekata ima problem sa izlaskom na tržište. Ovo se posebno odnosi na tržište EU, na kojem postoji konkurencija, a koje se pokazalo kao ključno za napredak BH privrede. Prije svega, BH privrednici često nedovoljno poznaju tržište da bi mogli pravilno usmjeriti svoju proizvodnju, a još više, potencijalni kupci na tim tržištima nedovoljno ili ništa ne znaju o proizvodima i proizvodnim mogućnostima BH firmi. Ako se želi postići pomak po ovom pitanju, onda se ne može oslanjati na to da će kupci sami doći. Ovdje mora postojati proaktivan pristup. Nadalje, ponuda i tražnja na tržištu EU i drugim svjetskim tržištima se stalno mijenja, stari proizvodi se poboljšavaju, uvode se novi. Ukoliko BH firme ne mogu da prate tehnološke i tržišne trendove, ne mogu ni biti konkurentne. Razvoj proizvoda nije jednostavna stvar i zahtijeva veliko znanje i velika ulaganja, ali bez toga nema opstanka.

Ljudski resursi i znanja. Kvalifikovani ljudi na svim nivoima proizvodnje su deficitarni: od majstora, tehničara do rukovodilaca proizvodnje i inženjera. Kod postojećeg inženjerskog kadra znanje i vještine se često zasnivaju na znanju starijih, iskusnih inženjera, od kojih su mnogi vrlo kompetentni u proizvodno-tehnološkom dijelu. Međutim, problem sa ovim kadrom je nivo znanja po pitanju novih tehnologija. Evropska konkurencija koristi nove tehnologije za projektovanje i često na tome zasniva svoju prednost. Takođe, jedna od najvažnijih stvari kod ljudskih resursa u ovim firmama je nedostatak ljudi i kapaciteta za kvalitetan tržišni nastup. Evropska konkurencija na ovu oblast mnogo polaže i ulaže u praćenje promjena na postojećem tržištu, pronalaženje novih tržišta, praćenje konkurencije, predviđanje budućih tržišnih trendova, itd. Kod većine naših firmi, ova funkcija je zanemarena i malo je ljudi koji se na ovakav način bave tržištem. Ovaj profil ljudi morao bi biti obrazovan i sa tehnološkog i sa tržišno-ekonomskog aspekta.

Tehnologija. Većina proizvođača ima ili potpuno zastarjelu opremu koja se što prije mora zamijeniti ili opremu koja je zastarjela, ali još neko vrijeme može služiti. Takva oprema povećava troškove održavanja, a time se povećavaju i troškovi proizvodnje. Osim toga, korištenje zastarjele opreme u proizvodnji zahtijeva veliki udio ručnog rada. Osim u slučajevima kad su preduzeća fokusirana na pojedine tržišne segmente gdje nema proizvodnje u velikim serijama, ovakva proizvodnja najčešće nije konkurentna na domaćem, a posebno na evropskom i drugim tržištima.

Poslovno okruženje i uslovi za poslovanje. Po pitanju okruženja u kom posluju, naša preduzeća su u dosta nepovoljnijem položaju u odnosu na evropsku konkurenciju. Zakonska regulativa koja se odnosi na poslovanje privrede je veoma komplikovana, pa su preduzeća

dužna da se pridržavaju preko 20 zakona vezanih za veliki broj fiskalnih i parafiskalnih dažbina, te oko 30 zakona koji govore o kaznenim odredbama, a preduzeće je dužno da u toku godine preda preko 100 raznih prijava i obrazaca.

Na osnovu zajedničkih i specifičnih problema ali i mogućnosti, napravljene su preporuke za svaki lanac i svaku odabranu JLS.

U skladu sa zaključcima iz dokumenta „Analiza lanca vrijednosti“ i strateškim fokusima iz Strategije lokalnog razvoja Općine Gračanica za period 2016.-2020. godine (strateški fokusi: Iskoristiti konkurentnost Grada kao poduzetničkog centra, za otvaranje novih radnih mjesta, zadržati i privući mlade, iskoristiti potencijale u poljoprivredi, koristiti prednosti prekogranične saradnje, osigurati zaštitu životne sredine putem izgradnje komunalne infrastrukture i jačanja međuopćinske saradnje, koristiti turističke potencijale i osigurati očuvanje kulturno-historijske baštine), i u narednom periodu nastaviti započete aktivnosti na stvaranju povoljnog poslovnog okruženja realizacijom ključnih prioriteta ekonomskog sektora i to:

- Intenziviranju i institucionalizovanju komunikacije sa privrednicima i potencijalnim investitorima kroz rad LEV-a (lokalnog ekonomskog vijeća);
- Poboljšanju efikasnosti administrativnih procedura i umanjeњу barijere za rad privrednog sektora;
- Poboljšanju organizacije tradicionalnih privrednih sajмова i efekta sajмова u privlačenju investitora;
- Intenziviranju razvoja poljoprivrede (implementacijom projekata i podsticaja koji doprinose razvoju poljoprivrede)
- Iniciranju sistemskog pristupa u razvoju turizma – razvoj turističkih proizvoda (uvezivanje kompleksa termomineralnih voda Terme Gračanica sa historijskom jezgrom Grada i okoline i blizinom Međunarodnog aerodroma Tuzla), usvojiti Akcioni plan rada Turističke zajednice Grada koja će raditi na pripremi turističke ponude (prikupljati indikatore o turizmu kao privrednoj grani), promovisati turističke potencijale Grada te animirati zainteresovane investitore za ulaganje u nove smještajne kapacitete.

Na svim nivoima vlasti jačati mehanizme podrške razvoju poduzetništva naročito mikro, malih i srednjih firmi. Stalno jačati programe za podršku razvoja MSP i obrta, u skladu sa strateškim dokumentima razvoja Grada.

U partnerstvu sa udruženjima koja djeluju na području Grada, a posebno Udruženjem poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara, Udruženjem poslodavaca i samostalnih privrednika, Udruženjem obrtnika i NVO pomagati svim zainteresovanim licima u kreiranju i realizaciji novih radnih mjesta.

Razvijati i jačati partnerske odnose na svim nivoima u cilju lokalnog i regionalnog razvoja, kroz implementaciju projekata iz strateških dokumenata Grada Gračanica.

Tim za razvojne projekte u saradnji sa Odsjekom za lokalni razvoj, koji je u sastavu Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije će razvijati saradnju te:

- Pružati stručnu i savjetodavnu pomoć novootvorenim privrednim subjektima,

- Sa Udruženjem poslodavaca, samostalnih privrednika i drugim udruženjima pripremati i realizovati projekte koji doprinose lokalnom razvoju,
- Sa Udruženjem poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara i ZZ «Gračanka» i dalje raditi na edukaciji i usmjeravanju poljoprivrednih proizvođača pri korištenju prava na novčanu podršku.
- U saradnji sa NVO i institucijama viših nivoa vlasti preduzimati mjere smanjenja zone rizika za uzgoj poljoprivrednih kultura u dijelu donjeg toka rijeke Spreče.

14. INDIKATORI RAZVOJA

GRADA GRAČANICA SA UPOREDNIM POKAZATELJIMA ZA

TUZLANSKI KANTON U PERIODU 2016.- 2021. GODINE

Indikatori razvoja-Uporedni pokazatelji za Općinu Gračanica/Grad Gračanica i Tuzlanski kanton u periodu 2015. - 2021. godine

R. br.	Indikatori razvoja po godinama	Grad Gračanica						Tuzlanski kanton					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Površina u km ²	216	216	216	216	216	216	2.649	2.649	2.649	2.649	2.649	2.649
2	Stanovništvo-broj	45.229	45.260	45.128	45.033	44.985	44.745	443.053	441.902	440.351	438.811	437.607	434.424
3	Gustina naseljenosti-broj	209	206	206	208,5	208,3	207,2	167	164	166	165,7	165,2	164
4	Broj zaposlenih	9.375	9.460	10.738	10.965	10.813	10.953	84.739	85.820	96.548	99.067	97.863	99.598
5	Broj nezaposlenih	8.675	8.254	7.570	7.101	7.261	7.022	91.693	87.103	80.989	75.461	77.112	73.295
6	Radna snaga-broj	18.451	17.714	18.308	18.066	18.074	17.975	176.432	172.923	177.537	174.528	174.975	172.884
7	Stepen zaposlenosti u % u odnosu na ukupan broj stanovnika	21	21	23,7	24,34	24,03	24,48	19	20	21,77	21,92	22,36	22,93
8	Stepen nezaposlenosti u %	48	47	41,35	43,2	40,2	39,1	52	50	45,6	43,2	44,1	42,4
9	Izvoz robe u hiljadama KM	197.700	191.762	212.938	226.534	217.094	295.674	1.269.083	1.584.912	1.729.498	1.791.792	1.671.314	2.076.750
10	Uvoz robe u hiljadama KM	217.200	210.411	208.039	212.310	194.993	274.521	1.546.718	1.791.190	1.942.319	2.142.315	1.871.496	2.377.354
11	Stepen pokrivenosti uvoza izvozom u %	85	91	102,38	106,7	111,33	107,71	82	86	89,04	83,64	89,30	87,36
12	Prosječna plaća u KM	541	584	615	631	649	689	744	767	797	824	863	906
13	Prosječna neto plaća u odnosu na prosječne neto plaće FBiH u %	63,4	68	96	68	68	69	88,7	89	90	89	90	91
14	Ukupna prosječna penzija u KM	338	340	364,07	382,09	391,71	390,3	388	392	423,1	443,75	456,95	457,85
15	Broj penzionera	5.758	5.804	5.833	5.991	6.159	6.161	70.827	71.049	71.244	71.935	72.472	72.149
16	Broj zaposlenih na jednog penzionera	1,6	1,6	1,8	1,8	1,8	1,8	1,2	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4
17	Ukupan procenat poreza i doprinosa na i iz plaće	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55%	68,55
18	Broj preduzeća na 1000 stanovnika*	58	45	60	60,3	61,4	61,1	59	47	61,2	62,2	62,6	63,2
19	Broj učenika –osnovno obrazovanje	3.838	4.101	4.291	4.366	4.213	4.146	38.836	38.026	37.536	36.588	35.813	35.847
20	Broj učenika –srednje obrazovanje	1.703	1.700	1.682	1.658	1.655	1.638	15.751	15.966	15.576	15.078	14.923	14.384
21	Porezni prihodi po stanovniku u KM	95	105	124	135	144	170	111	116	126	143	167	192
22	Rang razvijenosti	20	20	26	24	23	24	4	4	6	6	5	6

Izvor podataka:“Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH 2016-2021“ Obradio: Federalni zavod za programiranje razvoja